

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASI TƏHSİL NAZİRLİYİ
AZƏRBAYCAN DÖVLƏT İQTİSAD UNİVERSİTETİ
MAGİSTRATURA MƏRKƏZİ

Əlyazması hüququnda

Hacıbalazadə Xoşqədəm Rafail qızı

“Müasir dəbin formalaşmasında avanqard üslubunun təsiri”
mövzusunda

MAGİSTR DİSSERTASIYASI

İxtisasın şifri və adı

060321 - “Dizayn”

İxtisaslaşma:

“Dizayn və texniki estetikə”

Elmi rəhbər:

Magistr proqramının rəhbəri:

dos. E.N.Qasımova

dos. L.H.Məmmədova

Kafedra müdiri: dos.L.H.Məmmədova

BAKİ – 2020

MÜNDƏRİCAT

	Səhifə.
GİRİ	3
FƏSİL I. MÜASİR MƏDƏNİYYƏTİNDƏ GEYİM, DƏB VƏ ÜSLUB	
1.1. XX əsrin sonunda geyimin sosiomədəni funksiyaları.....	12
1.2. Müasir geyimin yaranma yolları.....	17
FƏSİL II. AVANQARD ÜSLUBUNUN YÜKSƏK DƏBƏ TƏSİRİ	
2.1. Avangard cərəyanların xüsusiyyətləri.....	28
2.2. Avangard üslubunun formalaşmasında incəsənətin təsiri.....	34
FƏSİL III. AVANQARD ÜSLUBUNUN MÜASİR DƏBƏ TƏSİRİ	
3.1. Dəb aləmində avangard üslubuna müraciət.....	40
3.2. Müasir geyimin inkişafında avangard üslubunun perspektivləri	49
NƏTİCƏ VƏ TƏKLİFLƏR	55
İSTİFADƏ OLUNMUŞ ƏDƏBİYYAT SİYAHISI	57
ƏLAVƏLƏR	59
XÜLASƏ	73
PEZİOME	74
SUMMARY	75

GİRİŞ

Çağdaş geyimlərinin inkişaf etməsi və bu inkişafı ilə bağlı hesab olunan dəb qədim dövr, indiki dövr və gələcək dövr arasında bir bağlayıcı əlaqə olmaqla bərabər həmçinin bu geyimlər fərdin insanlar arasında yaşamanın tərzinin əhəmiyyətli yerini öz üzərində cəmləyir. Geyimlərin tam formalaşmağa başlamadığı zamanlarda isə bu prosesi insanlar kortəbii şəkildə yerinə yetirirdilər. Qeyd edə bilərik ki, həmin dövrlərdə insanı düşündürən yalnız ətraf mühitin təsirlərindən qorunmaq və örtünmək istəyi idi.

İllər ötdükcə geyimlər, insanların təkcə qorunması, bədənlərinin müəyyən parçaların örtülməsi baxımdan deyil, həmçinin geyimizi üzərində daşıyan insanın estetik baxımdan gözəl görünməsinə də təmin etdi.

Bəzi hallarda geyim bilinən və bilinməyən qaydayla, qanunlar ilə qorunan, müəyyən ənənəyə çevrilmiş, yəni, insanlar tərəfindən alışılan davranışların birgəliyini öz üzərində cəmləyən və cəmiyyətin müxtəlif hissələrinin əməl etdiyi məişət ənənəsini özündə bildirir. Əminliklə söyləyərik ki, geyim bütün zamanlarda cəmiyyətin etnik, məişət, mülki, peşə statusunu müəyyənləşdirməyə yardım etmişdir. Dövrü inkişafın bütün mərhələlərində insanın həyat tərzini elə məhz onların geyimin istifadə xüsusiyyətində əks edilmişdi. Söyləməliyik ki, geyimlər dərin fərqli elementlərini zəmnənə toplanmış və hazırkı zamanımıza qədər öz üzərində daşmışdır.

Avanqard üslublu geyimin ərsəyə gəlməsi ən kiriyativ dizaynerlərin və ən fərqli peşələrin mütəxəssislərinin çalışdığı bir sahə olmaqla yanaşı heç də asan olmayan və çoxmərhələli işlərin məcmusudur. Belə geyimlərin ərsəyə gəlməsi zamanı öncəliklə rəssam-dizaynerlər yeni və fərqli geyim nümunələri layihələndirirlər. Bu tip geyimlərin ərsəyə gəlmə prosesini texnoloq-mühəndislər və dizayner-konstruktorlar birgə həyata keçirir.

Dəb sahəsində tədqiqatı aparılmış üslubların qədimliyi, tarix ərzində bir çox dəyişikliyə məruz qalmış, yenilənmiş və hər zaman inkişafda olduğunu bilirik. Bu

sahə üzrə çalışmış dəb dizaynerlərinin avanqard üsluba gətirdikləri yeni və fərqli dizayn toxunuşları günümüzdə də geyimlərdə istifadə olunur. Dəbdəki üslublar yenilikləri müəyyən zaman keçsə də mənimsəyir və öz üzərində əks etdirir. Dəb hər zaman yeniliyi bəyənsə də, cəmiyyətin bu yenilikləri qəbul etməsi müəyyən qədər vaxt alır. Yaşlı və orta yaşlı nəsillərin nümaəndələri ilə müqayisədə gənc nəsilin nümaəndələri yenilikləri tez bir vaxtda və necə varsa elə də qəbullanırlar, mənimsəyirlər.

Mövzunun aktuallığı. Dəb insanların yaşam tərzinin əsas hissəsini öz üzərində cəmləyir. Dəb həm də insan zəkasının təxəyyülünün bəhrəsi hesab edilməklə yanaşı həmçinin, onun vizual görünüşünü gözəlləşdirən faktordur. Yeni dəbin inkişafı və yeniliyi ilə bağlı olan moda illər öncə, indiki zaman, gələcəklə əlaqəli olan körpü funksiyasının oynayaraq, insanların yaşam tərzlərinin yarılmaz hissələrindəndir.

Libasın əhəmiyyəti, onu öz üzərində daşıyan şəxsin həyatında rahatlığı təmin etmək, insanın gözəlliyini, cəlbediciliyini gücləndirmək və fərdiliyinin nəzərəçapdırmaqdır. Modanı əsas vəzifəsi partaqların bədii layihələndirilməsindən ibarətdir. Bu prosesin başlıca sırasında, dəb dizaynerləri və ya rəssam-dizaynerlər fərqli paltar formalarını tərtib edirlər. Belə paltarların ərsəyə gəlmə prosesini texnoloq-mühəndislər və dizaynerlər həyata keçirir.

Avanqard üslublu libas modellərinin hazırlanması prosesində əlaqəli olan dəb dizaynerləri indiki dövrdə çox saylı vəzifələri öz üzərində daşıyır: "belə dizaynerlər nəqqaş, rəssam-dizayner, fantaziyalarını parçada reallaşdıra bilən mühəndis, fərqli dəblər yarada bilən modelyer, özünə insanları inandırma qabiliyyəti olan psixoloq həmçinin, geyimi daşıyan insana fərqli obraz yarada bilən yaradıcıdır. Bununla bellə avanqard üslublu libaslar da onu daşıyan insana müəyyən anlamda yeni davranış forması təqdim edən bir rejissor rolundadır". Günümüzdə dəb araşdırılmalarında bütün üslubların zaman keçdikcə sürətlə dəyişmiş, inkişaf etmiş və yeni formalarda olduğunu görməmək mümkün deyil. Bu sahə üzrə çalışmış modelyer dizaynerlərin avanqard üslubunda yaratdıqları yeni və fərqli dizayn formaları günümüzdə də libaslara bəyənilərək tətbiq olunur.

Artıq təcrübələr nəticəsində bəlli olur ki, istər səhnə geyimlərində, istər ziyafət geyimlərində, istərsə də müəyyən detallarından istifadə edilmiş avanqard üslublu geyimlərdən gündəlik həyatda avanqard üslublu geyimlə geyinilir. Geyimin vacib bəblərindən fərqliliyi insanların sevməsi hesab edilir. Avanqard üslublu geyimdə insan özünü daha fərqli, dünyada tək fərqli varlıq kimi hiss edir və diqqət mərkəzində olur.

Tədqiqatın əsas məqsədi və vəzifələri. Dissertasiya İşinin əsas məqsəd və vəzifələrinə çatmaq üçün bəzi məsələlərə toxunulmuşdur:

1. Dəbin yaranması yollarını və dəbin müəyyən zaman ərzində dəyişib formalaşmasını həmçinin bütün dövrlərdə olan dəbdə ki, dəyişikliklər.
2. Geyimlərdə fərqli görünüşlərin yaranması tarixi, dövrlərin müəyyənedilməsi və bu üslubların təhlili.
3. Dəb sferasında Avanqard üslubunun əhəmiyyəti.
4. Dəbdə olan üslubun ümumi xüsusiyyəti, avanqard üslublu geyimlərin dəbi.
5. Avanqard üslubun moda sferasına aidliyi və gələcək zamandakı moda aləminə ki, yerinin təhlili.
6. Müasir dəbin formalaşmasında Avanqard üslubun təsiri və müasir dizaynerlərin fəaliyyətində avanqard üslubun rolu.

Tədqiqatın elmi yeniliyi. Avanqard üslublu libasların tədqiqi əsasına birinci növbədə təkə araşdırma işində ardıcıl formada öyrənilmiş, libas üslublarını tədqiqata cəlb edilmişdir. Hazırki dövrümüzdə dəbin inkişafı və zamanla dəyişdiyi həmçinin azadlıq əldə etdiyi gələcək dövüdə, əhalinin fərqli, diqqət mərkəzində gördüklərinə görə avanqard formada olan libaslara böyük önəm verilir.

Tədqiqatın informasiya bazası və işlənməsi metodları. Ardıcıl formada yanaşmaya, zəmnə meydana gəlmiş, özünə forma tapmış libasların formalarındakı yeniliklərin üslubların tətbiqi həmçinin yeniliklərin nə baxımdan ərsəyə gəlməsidir. Həmçinin, fotofiksasiyaların, eləcə də Yandex və Google kimi internet xidmələrinin köməkliliylə aşkarlanmışdır.

Tədqiqatın predmeti və obyektı. İşin predmeti avanqard üslublu geyimlərin formalaşması, zəmanəmizə müasir dövrümüzə gəlib çıxması yolları və ümumilikdə geyim sferasındakı rolu və yeridir. Həmçinin dissertasiya tədqiqatında dəb bir fenomen olaraq onun funksiyalarının tədqiqi araşdırılmışdır.

İşin təcrübi əhəmiyyəti. Bu dissertasiyaya əsaslanaraq Avanqard üslublu geyimlərin nə qədər fərqli, göz oxşayan və dəblə ayaqlaşan olduğunu nəzərə çatdıraraq. Dissertasiya işində öz əksini tapmış, dəyişmiş formalarda dizayn nümunələrinin, geyim lekallarının tətbiqinə aid yenilik və təkliflərin Azərbaycanda moda rəssam-dizaynerlərin layihələrində və həmçinin dəb atelyələrində də işlədə bilərik.

Dissertasiya işində başlıca müddəalar həmçinin dissertasiya işinin nəticələri Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti “Dizayn” ixtisasının diplom işi, kurs işlərində, hətta mühazirə mətnləri kimi istifadəsi mümkündür.

Dissertasiya işinin strukturu və həcmi. Müasir dəbin formalaşmasında avanqard üslubunun təsiri mövzusunda yazdığım bu iş giriş hissədən 3 fəsil, 10 yarım fəsil, işin ümumi həcmi 79 səhifədən ibarətdir, 13 şəkildən, nəticə və təkliflərdən həmçinin ədəbiyyat siyahısından ibarətdir.

FƏSİL I. MÜASİR MƏDƏNİYYƏTİNDƏ GEYİM, DƏB VƏ ÜSLUB

Dəb tarixi də insanın tarixi kimi çox qədimdir və rəngarəngdir. Geyim ibtidai dövrdə başlayaraq müasir dövrümüzdə qədər inkişafını davam edərək gəlib çatmışdır, özü üzərində xalqların əmək fəaliyyətini ilə bağlı olan işləri xarakterini, həmçinin estetikliyini və insanların cəmiyyətdəki qrupları arasından fərqləri özündə əks etdirir. Müasir libaslar qeyd edilən bu ünsürləri öz üzərində cəmləyərək zaman keçdikcə formalaşaraq inkişaf etmişdir. Əmək həmçinin kənd təsərrüfat fəaliyyətinin geyimində özünü tapması ibtidai insanlardan bəri davam etmişdir. Əvvəllər cəmiyyətdə kimsə geysiz olardısa qida üçün ovladıqları heyvanın dərilərindən həmçinin yığıdıqları bitkilərin yarpaq və gövdə qabığından libas kimi istifadə edirdilər. Ov heyvanlarının dəri qalıqlarından hazırlanan bürüncək formalı geyimlər o insanların geyimə olan tələbatını təmamiylə ödəmişdir. Zaman keçdikcə insan əmək fəaliyyəti sayəsində hörgü hörmək üçün lazım olan alətlər əldə edərək heyvan dəri qalıqlarını və ya ağac liflərini hörmüş və bu hörgülərdən geyim kimi istifadə etmişlər. Qeyd etməliyik ki, sadə formalı primitiv bürüncək formalı geyimdən insanın bədən quruluşuna uyğun olan mürəkkəb formalı geyim formasının yaradılması üçün şübhəsiz ki, insan müəyyən alətlərə və vasitələrə sahib olmalıdır. Belə vasitələrə hörgü ölçüsü, xətti, xəttən əmələ gələn formalar, parçaların rəng xarakteristikası fərqli biliklər aid olmalıdır ki, insanlar libasda bu tipli irəliləmələr əldə etsinlər. Fərqli mənada qeyd etsək geyim sahəsində inkişaf ilk öncə bu vasitələrin əmək prosesi zamanı əldə olunması və qavranmasıyla başlamışdır. vaxt keçdikcə yeniləşən xüsusiyyətlər insanların dəb mədəniyyətində zaman zaman özünə aid olan iz buraxmışdır.

Cəmiyyətin inkişafı mərhələlərində geyim tədricən inkişaf edərək mükəmməlləşmiş, öz spektrini və vəzifəsinin genişləndirmişdir. İctimai təsəvvürü, insanların özəl xüsusiyyəti, davranış normalarını özündə cəmləyən dəb fenomeni belə şərtlər daxilində ərsiyə gəlib. Sadə geyimdən fərqli olaraq müəyyən bir paltar dəsti təkcə sadəcə bir insanın deyil, eləcə də, xalqın, millətin həmçinin tarixin

əsalarınınöz üzərində əks etdirir. Dəbli geyim nümunəsi sənət əsəri formasında həmişə mədəniyyət sahəsinin müəyyən təkamül mərhələsini obrazlaşdırmış, heykəltaraşlıq, memarlıq, musiqi, rəssamlıqla yaxından əlaqədar olmuşdur. Ölkə əhaliləri məhs libasları və həmçinin aksesuarları illər ərzində özünün üslubunu və özünə məxsus milli dəyərlərini özündə etdirmişdir. Dünyada təkcə Şərqlə ölkələrində deyil həmçinin qeyd edək ki, bütün Avropada öz milli geyimləri, mədəniyyətinə görə özünəməxsus yer tutur. Sadəcə layihəli müasir geyimlərin konstruksiyaya həlli müasir görünməyə də, geyimin layihələndirməsi zamanı həmin geyimin tarixinə yəni qədimliliyinə və ya klassikayla bağlıdır.

Azərbaycan Respublikasının çağdaş dövrünün musiqilərinin əsasən də muğam üzərə köklənməsini, indiki və gələcək zamanda əsasən də memarlıq sahəsində Şərqlə ornamentlərinin tərənnümü, incəsənət nümunələrində milli ahəngdarlığın saxlanması, dəb yaradıcılarına əsas veririk, onlar dəb sektorunda yəni öz işlərində klassikaya üstünlük verərək çağdaş geyim nümunələri hazırlasınlar, keçmişə nəzər salaraq həmişə yenilik axtarsınlar. Hər bir ölkənin sakinləri geyimlərində məhs yeni dövrün libas formalarına keçmiş dövr libaslarına qarşılaşmasını görmək qaçılmaz haldır. Bununla yanaşı deyək ki, bütün bu deyilənlər incə zövqlə, məharətlə, həddini aşmamaq ehtimalı ilə bunlara əməl etmək lazımdır.

Hənsısa geyimin layihələndirilməsində ən vacib olan şərt dizaynerinin və ya layihəçi rəssamın öz təxəyyülünün məhsulu olan formaların gözəl və dəbə uyğun olaraq xammal kimi hazırlanmasıdır. Bunun üçün layihələndirilmiş modelin düzəldilməsində vacib şərtlər nəzərə alınmalıdır. Bu vacib şərtlər əsasında hazırlanacaq geyim səliqəli, rahat, ergonomik şərtlərə uyğun olan, çağdaş zamandakı dəb ilə əyaqlaşan bir geyim olmalıdır.

Layihələndirmənin ən əsas elementlərindən biri odur və bu vaxtda dizayner təxəyyülünün həqiqi vəziyyətləri ilə hazırlanan geyimin forması üst-üstə düşməlidir. Sancaqlama vasitəsi ilə maniken üzərində tikilən bütün geyimər modelləri yaradıcının öz fantaziyası və təxəyyülüdür. Qısacası bu model bir rəssam

dizaynerin kətan üzərində layihələndirdiyi bir sənət nümunəsidir. Sadəcə aralarındakı fərqlər onlardır ki, hazırlanmış maket forması nə qədər beyini düşündürmə xarakterinə malikdirsə hazır modellər bir o qədər zövq oxşayır və bədə estetiklik və rahatlıq yaradır. Bütün insanların xarakterlərindən, psixologiyasından asılı olaraq həmin insanın qərarobunda aktiv və statik tərzdə hazırlanan geyimlər olmasını görmək mümkündür. Geyimlər insanın ilkin təqdimatıdır desək yanılmarıq. Libas çox zaman ya da hər zaman bizi bizdən qabaq insanlara görsədir və bizi onlara təqdim edir. Təsadüfi hallarda geyimlərin bizim barəmizdə yaratdığı düşüncə düzgün deyildir. Bu səbəbdən də geyim bizim xarakterimizi, daxilimizi, ab-havamızı öz üzərində əks etdirən amillərdən biridir. Libaslar insanların mədəniyyətlərinin vacib tərkib hissəsini biri ilə əhatələnir. Bunlar insanların əmək fəaliyyəti ilə bağlı olaraq müəyyən tələbatını ərsəyə gəlməsinə sərvət hesab edilir, başqa baxımdan isə insan görüntüsünü vizual görünüş baxımından yenilənən və inkişaf edən incəsənət nümunəsidir. Müasir geyimlərin inkişafı hətta belə inkişafılara bənzər onlarla bağlı dəb qədim zaman, indiki zaman və gələcək zaman arasındakı bəndləndirici bağ rolu olaraq, insanların xüsusi yaşamının tərzini hissələrindəndir.

Dəb sosial yönümlü hadisə olmaqla yanaşı, elmin, iqtisadiyyatın və sənayə sahələrinin geniş səviyyəsində öz inkişafını etdirdiyi cəmiyyətə aiddir. İstənilən əhali toplusunda moda sosial fenomen baxımından fərdlərin istehlak davranışlarının müəyyən formasını iddia edir. Geyim fərdin zahiri görünüş xarakterini xarakterizə edir. Geyim onda özünəməxsus qiymətə sahib hesab olunur ki, insanların qəbullandığı forma, fərdin istəyiylə eynilik təşkil etsin və arzulanan obraz formasında insanlar tərəfindən sevilərək qəbul edilsin. Belə olan zaman dəb, istehlakçı davranışın yolgöstərəninə dönür həmçinin əhali öz iradələriylə modanın “arxasına uyaraq ona uyğunlaşırlar”.

Dəbin strukturu dəb obyektləri və standartlarından ibarətdir. Dəb obyektləri dəyişkənliyə tez-tez məruz qalır. Bəzi formalarda, buna misal olaraq paltarın lekalarında və bir çox elementlərdən istifadəyə yararlılıq meyarı fərqlənməz qalsa

da, bunun elementləri yeni bəzi hissələri dəyişdirilə bilər. Dəb formaları isə qəbul olunmuş faktorlar uyğun hesab edilən paltar və ya elementlərdən yaranmaq, bunlardan faydalanmaq, başqa sözlə desək onları satın almaq nəzərdə tutulur.

Bütün sosial normalar formasında geyim də, özünəməxsus sanksiyalara söykənir. Bununla yanaşı belə sanksiyalar yüngül xarakterlidir. Buna misal olaraq, dəblə uyğunlaşmaq yaxşıdır, ancaq bu, şəxsiyyətin önəmli qəhrəmana çevrilməs üçün yetəri deyil. Dəbdən asılı olmamaq üçün, ona qarşı laqeyd yanaşmaq qəbul edilməz hesab edilir. Qeyd etmək olar ki, belə vəziyyətdə belə,

Dəb sosial normalara əsaslanaraq müəyyən tarixi xarakterləri özündə cəmləyir. Bunlardan belə bir nəticəyə gələ bilərik ki, dəb insanların konkret formalarına xas fenomendir. Geyim özlündə faktiki dəyəərə və qiymətlə bağlı olduğu üçün geyim sadəcə müəyyən şəxsin sosial vəziyyətini və onların bəyənilmə alıçılıq funksiyaları ilə bağlı olur.

XX əsrin əvvəllərindən etibarən, dəb ictimaiətin idarəsini özünə götürmüş kimi davranmağa başlayırdı. XX əsrin başlanğıclarından etibarən dəblə bağlı, respublikanın bir hissəsinin norması olaraq yox da, az bir vaxt müddətində universal hadisə olaraq baxışlardan keçir. Dəb, bu vaxt özünün sosial durumunun bir hissəsini itirmiş hesab edir.

Dəbin əsas meyarı onun müasir olmasındadır. Dəb özünün modernliyini, keçmiş elementə geri dönsə belə, öz özəlliklərini saxlayır. Dəb müasir hesab olunmaya bilməz. Dəbin müasirliyi elə məhz dəbin mahiyyətinin özəyindədir. Modern olması və keçərilili olması dəbin ən əsas məğzini özündə cəmləyir. Zamanla dəb köhnəlir və belə dəb artıq antidəb hesab edilir. Dəbin tərzini və stili yenidirsə, onun keyfiyyəti həmçinin dəyəri də yeni və yüksək hesab olunur.

Dəbə görə regional sərhədliliklər, xüsusi məhdudiyyətlər və bununla belə etnik sınıqlandırmalar yoxdur. Dəb cəmiyyətdə gedən təbəqələşmələr və həmçinin sinifləşmələr arasındakı müxtəlifliyi aradan qaldırmaq kimi bir xüsusiyyətlərə malik hesab edilir.

Keçən əsrin başlanğıcından başlayaraq mədəniyyət sahəsində baş verən yeniliklər, dəb sənayesində həmçinin dəb üslublarında özünü biruzə vermişdir. Çağdaş dövrün dəb anlayışları, zaman keçdikcə dəb mədəniyyətində özünü göstərən təbəqələşmənin zəifləməsi və həmçinin sosial təbəqələr görünüşdə bərabər olmalarını təmin edən sutukdur anlamında günümüzdə gəlir. Bu əsrin ilk illərində dəb hegemonları, yüksək ixtisaslı peşəkar layihəçi-dizaynerlər, xırda elitar insanlarda bir arada birləşdi. Bu səbəbdən də sosioloji tədqiqatlarda bu hadisə ilk öncə geyi standartlarının istehsal forması həmçinin onun üstədən alta doğru hərəkəti formasında diqqətdən keçirilir.

Dəb həm də differensasiya etmək, fərqləndirmək, ümumi ardıcılıqdan ayrı düşmək xüsusiyyətinə sahibdir. Stil hər zaman pilləvari xarakterləri öz üzərində daşıyır, yüksək təbəqələrin stili, hər zaman aşağı təbəqənin insanlarından fərqlənib. Bu da bir reallıqdır və dəb alt təbəqələrin insanlarına keçdiyi zamanda yüksək təbəqələrin insanları onlardan o an etibarlı ilə imtina etmiş hesab edilirlər.

Bu formalı dəb istehsalı strukturu keçən əsrin ilk yarısından saxlanılır, ancaq elit təbəqənin imici dəyişilirdi. Məşhur Sosioloq T.Veblenin əsas nəzəriyyəsinə görə “Amerika Birləşmiş Ştatlarında modanın yüksəlişinə aristokratlar deyil, təzəcə pula sahib olan “nuvorişlər”, özlərinin yaxın vaxtlarda sahib olduqları uca adları vurğulayanlara həvəsləndirici motivasiyalar verirdilər”. 1950-ci ildə dəb dünyasında vəziyyət köklü sürətdə dəyişmiş olur.

Söyləyə bilərik ki, belə universallıq təkcə indiki zamana aid hesab edilir. Belə hadisə isə əhalinin demokratikliyinə həmçinin dünyaya uyğunlaşmağını tələb edirdi. Modanın başlıca cəhəti modanın göstərişli olmasıdır. Dəb fonemini hesab edilən libaslar insanın tələbatını ödəməklə bərabər, üstəlik insanı kənardakılara göstərmək üçün də alınır.

Bütün hallarda bunun nümayişkarlıq funksiyası libasların öz əhəmiyyətini qoruyub saxlayır.

1.1. XX əsrin sonunda geyimin sosiomədəni funksiyaları

Geyim sosial fenomen olub, elmin, iqtisadiyyatın və sənayenin yüksək səviyyədə inkişaf etdiyi cəmiyyətə aiddir. İstənilən cəmiyyətdə geyim norması kimi, fərdin yeni istehlakçının hərəkətinin müəyyən formasını irəli sürür. Geyim fərdin xarici xarakterinin müəyyən edilməsinə xidmət edir. Geyim o vaxt xüsusi dəyəərə sahib olur ki, cəmiyyətin qəbullandığı formanı, insanın istəyi ilə uyğunlaşmasın və arzulanan obraz kimi qəbul edilsin. O zaman dəb, istehlakçı davranışın yol göstərəninə çevrilir həmçinin insanlar öz istəkləri ilə dəbin arxasınca gedirlər.

Geyim strukturu geyim obyektləri və standartlarından ibarətdir. Geyim obyektləri, dəblə ilə əlaqəli olan hansısa bir predmet ola bilər.

Dəbdən asılı olmamaq üçün, ona qarşı laqeyd yanaşmaq arzuolunmazdır. Amma o vəziyyətdə belə, sosial məhdudiyət və cəza tədbirlərindən söz açıla bilməz. Qısaca olaraq qeyd edə bilərik ki, elə formalı müəyyən dairə mövcuddur ki, buna misal olaraq məşhur diplomatiya strukturları, elit təbəqələrin, fenomenlərin ulduzları cəmləşdiyi “bomond” deyilən tədbirlərdə moda mütləq şəkildə həllini tapır və nisbətən ziddiyyətli xarakter daşıyır. Dəblə uyğunlaşmamaq belə topluluqda, lazımı qədər mənfi rəy yaradır və şəxsin nüfuzunu sarsıdır. Dəb toplusu müəyyən norma tarixinə sahibdir. Buradan belə qənaətə gələ bilərik ki, moda cəmiyyətin bilinən növünə xasdır. Dəb özlüyündə konkret dəyərlə və qiymətlə bağlı olduğu üçün bu, təkcə hər hansı fərdin sosial durumu və alıcılıq qabiliyyəti ilə əlaqədardır.

XX əsrin sonundan bugünə qədər, dəb ictimai həyatın idarəsini öz üzünə götürürmüş kimi davranmağa başlayıb. O dövrdən başlayaraq, dəblə bağlı, həmin zamanın təbəqəsinin kinayəsi kimi deyil də, az bir zaman ərzində hərtərəfli norma kimi nəzərdən keçirilir. Dəb, bu vaxt özünün sosial durumunu qismən itirmiş hesab olur.

Dəbin əsası onun müasir olmağındadır. Dəbdə olan elementlər zaman-zaman geri qayıtsalar belə öz moderinliyini hər zaman qoruyub saxlayır. Əminliklə söyləyə bilərik ki, dəb hər zaman müasir olamlıdır. Çünki bu onun özəyindədir. Modernlik həmçinin keçirilən – dəbin başlıca məğzindən ibarətdir. Keçmiş dəbsə indi

antidəbdir. Moda nəqədər yenidirsə, dəbin keyfiyyəti həmçinin onun dəyəri yüksək hesab olur. Dəb bəzi universal xassələrə malikdir.

Geyim yəni dəb yalnız insanların zahiri formasının estetik formadan xoşagələn göstərmək üçün bir səbəb deyil yəni o həm də insanların daxili aləmini, psixoloji vəziyyətini, xarakteristikasını və ən vacibi isə insanın mənəvi dünyasını yəni olduğu kimi göstərir etdirməsi üçün bir vasitəsidir. Məhs bunun

Üçün dəd dizaynerləri bildirir ki, libas insanların mənəvi dünya ilə əlaqə, birgəlik təşkil etməlidir. Libaslar onu üzərində daşıyan insanın daxili aləmiylə birgə üst-üstə düşdüyü vaxtı, adamı narahat hiss eydirməyən, xoşbəxt və ən vacibi də insanı olduğu kimi görünür. Dəb dizaynerləri peşəkarları iddia edirlər ki, geyim, dəb sənətin ən önəmli bir növüdür.

Geyimin layihələndirilməsi yəni onun ərsəyə gəlməsi həddən artıq çətindir və çox önəmli prosesdir. Dəb sahəsində olan ən önəmli iş dəb dizaynerlərinin və ya rəssam - dizaynerlərin tərtibatçıların üzərinə düşür. Rəssam-dizaynerlər yeni geyim nümunələri layihəsini ərsəyə gətirən zaman dizayner-konstruktorlar bu layihələnmiş geyimlərin konstruksiyalarının əsasını hazır edirlər və növbəti mərhələ bütün bu saydıqlarımızın köməyi ilə hazırlanacaq paltarı biçmək üçün ülgüclər, lekallar düzəldilir.

Geyimlərin texnoloji prosesinin hazırlanması texnoloq - mühəndislərin üzərinə düşür. Geyimin ərsəyə gəlməsi zamanı dizaynerlərlə yanaşı, dizayner-konstruktorların da işi çox əhəmiyyətlidir. Bu deyilənlərdən belə nəticəyə gələ bilərik ki, geyim layihəsi zamanı rəssamın fantaziyası mükəmməl olsa da, bunu sona çatdırmaq dizayner-konstruktorun işidir.

XX əsrin sonlarının tanınmış İtaliyalı dizayner Canni Versaçe bu mövzu haqda bir ideya, fikir irəli sürürmüşdür: “ Dəb cəmiyyətimizdə olan fərqlilikləri ilk olaraq əks etdirir, dəb, keçmişə nəzər yetirir və mütəmadi olaraq yenilik axtarışında olur”. Bu dizayn dahisi həm də İtaliya Modelləşdirmə məktəbində tanınmış təmsilçi idi.

Bununla da qeyd oluna bilər ki, dəb dizaynı və geyimin bədii layihələndirilməsi arxitektonik incəsənətin əsas hissəsinə aid olub gözəllik və praktik

funksiya daşıyır. Bizlər cəhd göstəririk ki, öz libaslarımızın əksəriyyəti yeni, qarderobumuzda bizi isti saxlayacaq və özümüzü onda rahat hiss edəcək, sadə, eyni vaxtda Görünüş istəklərimizi qarşılayan, gözə, yeni, dəbə uyğun hesab etdiyimiz və bizim vizual görkəməmizə olan qüsurları örtərək ümumi görünüşümüzü daha gözəl əks etdirən geyimlər olsun.

Mükəmməl geyimi yaratmaq cəhdində rəssamlar hətta bahalı daşlardan işləməyə və kostyumun sərvətini vurğulayan elementlərə müraciət edirdilər.

Applikasiyalar, xəz çərçivəsinə üstünlük verildi. XX əsrini kinci yarısında məşhur olmuş, modern tərzli həyatın çox sferalarına təsir göstərirdi, həmçinin geyim dədə üstün tutulurdu. Elastik xətlər, krujeva, böyük miqdarda bəzək və böyük baş geyimləri önəmli hesab edilir. XX əsrin sonlarının dəbi bu günkü sənayesinin başlanğıcını qoymuşdur.

XIX əsrin sonunun və Fransada Birinci dünya müharibəsinin başlanğıcının arasında dövr Belle Epoque "Çox gözəl əsr" adlandırmağı qəbul edilmişdir. Sənətdə hökmranlıq edən dövrün dekadansı modern xəyali qadını yəni varlığa çevirərək öz xüsusi, bir qədər təhrif edilmiş estetikasını dikte edirdi. Keçid dövründə yaşananlar sanki qadın dəbinə yeni həyat, nəfəs verdi.

Geyimin formalarının inkişaf prosesini üç mərhələyə bölmək olar:

Birinci mərhələ - bu mərhələdə olan geyim modellərində çiyinlərdə enli qollarıyla genişləndirilmiş fiqurun düzgün qaməti qalırdı. Yubka şleyflə uzadılmış zənglər formasında idi. Büzmələrlə düzəldib qurtarılmış ətəklə dəbdə idi. Belin xətti təbii yerdə yerləşirdi və yalnız qabaqdan bir qədər ucuzlaşdırılmışdı. Böyük şlyapadan çənənin altında bağlanmış duvaq sallanırdı və tamlıq təşkil edirdi.

Bir qədər daha uzun davam etmiş ikinci mərhələdə normal enli çiyinləri, qolun genişləndirilmiş hissəsi aşağıya tərpendi və əllərin əyilməsi vaxtı büzmələri yaratdı. Bu dövr üçün tipik yeniliklərdən birinə S-bədii siluetin yaranması (meydana çıxması) oldu.

XX əsrin ilk onilliklərində dəb bir neçə xüsusiyyəti özündə cəmləşdirir Və bu xüsusiyyətlərdən bir neçəsini qeyd edə bilərik:

— geyimin əsas elementləri bu donlarda düzbiçimin kostyumları hesab edilir;

- dəbdə büzmələr göz oxşayan olurdu;
- aşağıya doğru daralan və xəz yaxasıyla düz biçimli palto dəbdə olan hesab olunurdu;
- o dövüdə qadınlar üçün başlanğıc olaraq çimərlik geyimləri çıxdı, yəni, çimərlik geyimlərində inqilab oldu;
- daha əl çatan parçalardan geyim tikilirdi və trikotaj parçalar dəbdə oldu;
- Q. Şanelin klassik kiçik qara donunun yaranması inqilab kimi qəbul edilir və bunun formasında yeni geyimlər hazırlanırdı.

İnsanlar arasında sosial sistem kimi sosioloji araşdırmaların əsas qollarından biri sosiomədəni funksiyalardır. Bu funksiyanı Amerikalı sosioloq E.Şilzi araşdırmışdır. E.Şilzinin fikrincə, insanlar üç əsas ünsürdən təşkil olunan makrostrukturlar kimi təsəvvür olunur. Bunlar aşağıdakılardır:

- a) sosial birlik – bu birlik insanların çoxluğunun birgə əlaqəsidir;
- b) sosial təşkilat – bu təşkilat məlum sistem hüdudlarında insanların sosial statuslarının və sosial funksiyaların toplusudur;
- c) mədəniyyət - insanların davranışını və sosial normaların toplusudur.

Dəb təkəcə kostyumun deyil həmçinin müasir cəmiyyətin əsas evulyosiya faktorudur. Cəmiyyət mədəniyyətinin önəmli forması olaraq modanı hələ ta qədimdən öyrənməyə başlamışlar.

XX əsrin sonlarında dəb tədqiqatçıları dəbin meydana gəlməsinin sosial səbəblərini və dəbin təsirinin sosial, ictimai həmçinin mədəni nəticələri araşdıraraq dəbi sosial fenomen kimi nəzərdən keçirirdilər. Onlar dəbi fərqli formalarda araşdırırdılar. Dəbli hesab ediləcək, mədəni nümunələr ərsəyə gətirən dizaynerlər dəb fenomeni haqqında ətraflı təsəvvürə malik olmalıdır. Çünki dəb müasir dövrümüzdə sosial-iqtisadi münasibətlərin tənzimləyicilərindən biri hesab edilir. Dəb tədqiqatçılarının əksəriyyəti dəbin izzahını onun birgə davranış qaydalarıyla bağlı olduğuna əsaslanaraq bildirirlər. Dəb tədqiqatçıları “Dəb” anlayışının tərifini belə formalarda təqdim etmişlər: Psixoloq Z. Petrovura görə Moda-sosial

informasiyanın insanlara çatdırılmasının əsas üsulu olmaqla yanaşı həmçinin onun yeni meyarıdır . Sosialoq E.Boqdanusun fikricə dəb - cəmiyyətə xas olan yeniliklərə fərqlərin münasibət bildirməsinin xüsusi növü hesab olunmalıdır. Sosioloq A.Qofmanın tərifində isə qeyd edilir ki dəb - sosial inustutlarda birgə davranışın sosial göstəricisinin bir formasıdır. Yəni dəb, zamanla dəyişikliyə və kütləvi davranış formalarının dövrü xüsusiyyətlərinə səbəb ola bilən göstəricidir.

Dəbin mənimsənilməsi, maddi mədəniyyət həmçinin qeyri-madd yəni sosial mədəniyyət baxımından fərqli yanaşmaları daşıyır. Sosial vəziyyəti həmçinin sosial rolu anlamaq üçün xarqlar arasında fərqli geyim modellərindən yəni fərqli dəblərdən istifadə edilir. Bu dəb formaları mədəni identifikasiya prosesdəki addımları müəyyənləşdirir. Dəbin sosio-mədəni fikir qarşıdurmasında geyimin yaratdığı sinifi, həmçinin dilin təsirlər çox böyük rol oynayır. Dəb mədəniyyətin bütün sahələrində yer almaqdadır. Həmçinin dəb maddi və mənəvi dəyərlərə aiddir və hər zaman dəyişmə, yenilənmə prosesindədir.

Bir çox hallarda dizaynerin əsəri tamamilə yeniliklərdən ibarət olar və ya başqa işin üzərində xırda dəyişikliklər edərək demək olarki o işlə eyni forma əldə edə bilər. Buna misal olaraq deyə bilərik ki, Dior tikiş evi üçün 1997-ci ildə Con Qalyonun layihələndirdiyi kolleksiyasında o, praktiki olaraq tamlıqla XX əsrin məhsur kutyerlərinin –Can Laven, Pol Puare, Madel Vionenin modellərini yenidən canlandıraraq gündəmə gətirmişdir. Dizaynerlər Sosio-mədəni dəyərləri əsas götürərək kəsetli geyimlərin bəzi lekallarını dəyişməklə müasir dövrün yeni modelinə çevirə bilirlər. Fərqli modellərin ərsəyə gətirilməsi üsulu kimi tarixi istinada XX əsrin son illərində aşkar müşahidə olunur. Bu sahə üzrə Can Pol Qotye, Viyen Vesstvod, Jon Qalyon kimi dəb dizaynerlərin yaradıcılığını misal çəkmək olar. Dəb dizaynerləri üçün "Mədəni Norma" xarakterikdir. Dizaynerlər öz yaradıcılıqlarında Hindistan, Yaponiya, Çin, Afrika və Himalayda yaşayan insanların, Şimal xalqlarının ya da Çeroki hindularının ənənəvi geyimlərinə müraciət edirlər. Qeyd etmək olar ki, müasir dəbdə əsil "Mədəniyyətlərin dialoqu" baş verir. Müasir layihəçi dizaynerlər XX əsrin sonlarında geyim tərtibatı üçün avanqard üslub

müraciət etmişlər. Bu geyimlər üçün fərqli material və fakturalardan istifadə edirlər: bu material və fakturalara plastiklər, film plyonkaları, kağızlar, metal təbəqə, lazer dizskləri və digərlərini aid edə bilərik.

XX əsrin axırlarında meydana gələn dəb bədii yaradıcılıq həmçinin mədəniyyət sahəsində baş verən dəyişiklikləri özündə əks etdirir. 1990-cı illərdə "Lab 151" – dəbdə olan printli naxışlar keçmiş dəbi indiki zamana daşıyan bir brend oldu. Lab 151 dəbinin tərtibatçıları İndara Əkbərova və Valentina Vəliyevadır.

Ölkəmizdə ilk dəfə 1996-cı ildə dəblə bağlı festival keçirildi. Festivalın təşkilatçısı Rauf Sərdarovun "Rufelline" moda eviydi.

XX əsrin sonlarından başlayaraq Azərbaycanda "haute coutere" ,"pret-à-porter" xəttləri üzərində işləyən Leyla Əhmədova, Fəxriyyə Xələfova kimi modelyerlər layihələndirdikləri müasir dövr geyimləri ilə etnik elementləri sintez edərək fərqli kolleksiyalar ərsəyə gətirmişlər. Fəxriyyə Xələfova bir sıra geyim kolleksiyalarında, milli geyimlərimizdə olan elementlərlə müasir dəb arasında uyğunluq yaradaraq öz kolleksiyalarına tarixi ruh vermişdir.

1.2.Müasir geyimin yaranma yolları

Yeni və müasir hesab edilən geyimin hazırlanması prosesində müxtəlif mütəxəssis və rəssam dizaynerlər çalışır və belə çalışma çoxmərhləli bir proses hesab edilir. Rəssam modelyerlər və ya onların köməkçiləri yeni formalı müasir geyimi layihələndirirlər. Dizayner - konsstruktorlar belə geyim formalarının modellənməsi üçün xüsusi ülgülə, lekal və detallar hazırlayırlar. Müsair geyimlərin bütün texnoloji proses və hadisələrini işləyərək həyata keçirən insanlar texnoloq mühəndislər həyata keçirir.

Dəb üzrə mütəxəssislər bildirirlər ki, libasın başlıca işi onu üzərində daşıyan insanın mənəvi və fiziki rahatlığın təmin etmək üçün xüsusi şərait yaratmaq, geyimi üzərində daşıyan insanların cəlbediciliyini artırmaq, fərdiliyi nəzərə çarpdırmaqdan ibarətdir: “Geyim dizaynı” sənəti əməli incəsənət nümunəsi kimi həmçinin “kostyum dizaynı”da adlandırılır. Dizaynerlərin fikrincə, təzə geyim formalarının layihələndirilməsi prosesində çalışan dizaynerlər, öz ideya və fikirlərini bir geyim forması üzərində deyil eyni anda anda bir neçə geyim forması üzərində göstəririlər.

İnsanlar arasında geyim illər ərzində inkişaf edərək mükkəməlləşmiş, öz ənənə və vəzifəsinin və əhatə dairələrini genişləndirmişdir. Müəyyən formalı geyim tərtibatı seçilmə və bəyənilmə nümunəsi olaraq hesab edildi. Xalqın təsəvvürünün, onların davranış qaydalarını, şəxsiyyətin xüsusi dəyərlərini öz üzərində daşıyan libas anlayışı bu formada yaranırdı. Geyimdən fərqli formada olarq geyi dəsti xüsusi bir şəxsin, həmçinin, xalqın və onunla yanaşı bütün dövrün imicli xarakteristikasını öz üzərində cəmləyit. Bu, xüsusi incəsənət əsəri kimi hesab edilən hər zaman mədəniyyətin ayrılmaz və müəyyən bir mərhələsini özündə əks etdirmiş, rəssamlıq, memarlıq, musiqi, heykəltəraşlıq, və teatr ilə yaxından bağlı olmuşdur.

Müasir geyimlər insanların daxili aləmlərinin xarici təzahürləri hesab olunur. Beləki insanların geyindikləri geyimlərə baxaraq, onların xaraakterləri, xüsusiyyətləri, daxili aləmləri haqqında başlıca fikir formalaşdırmaq mümkündür. Lakin bəzi zamanlarda insanların daxili aləmləri ilə geyim tərzləri üst-üstə düşməyə bilər.

Geyim haqqında bir çox atalar misalı da vardır. Bunlardan "insanı geyindiği geyimə görə qarşılıq, ağılına əsasən yola salırlar" deyimini və ya “ Güzəllik ondur dokquzu dondur” kimi misalları qeyd edə bilərik. Bu misallardan görürük ki, geyim insan həyatında önəmli yerdədir.

Müasir zamanda geyim insanın həyat tərzlərini status yerini və onun göstəricisi rolunu oynayır. İnsanlar öz zövqünə uyğun olaraq geyimin istənilən üslubunu seçə bilərlər. Müasir dövürlə müqayisədə keçmiş zamanlarda insanlar öz istədikləri formalı geyimləri geyə bilmir, dəbdə olan geyimlərdən istifadə

edirdilərsə lakin müasir dövüdə geyim seçimləri daha çox demokratik anlayış olub və azad seçim hüququ qazanıb.

Zamanın irəliləməsinə baxmayaraq müasir geyimlər hər zaman özlərində keçmişin ilərini daşıyırlar. Əgər lap əvvəldə bizim əcdadlarımız bədənin qorunmasının vasitəsi kimi geyimlər geyinirdilərsə, müasir geyimdən isə insanlar həyat tərzinin və statusun əks edilməsi kimi istifadə edirlər. Müasir geyimlərin başlanğıcları ta romalıların ehramlarına qədər gedib çıxır. Onlar geyimlərdən insan təbəqəsinin sinvolu kimi istifadə edirdilər. Hazırki günümüzə də geyimləri belə kodlara bölərək iş geyimləri, gündəkil həytdə istifadə etdiyimiz geyimlər, uniformalara və.s bölə bilərik.

Dizaynerlər qeyd edir ki, müasir iş geyimləri adətən işlək həmçinin keyfiyyətli olmalıdır. Geyim də qanuni standartlara uyğun olmalı və müasir istifadə üçün uyğun hesab olunmalıdır. buna nail olmaq üçün istehsal zamanı yaxşı mənimsənilən modellərdən və diqqətlə seçilən parçalardan istifadə etmək lazımdır.

Müasir geyimlərin yaradılması zamanı geyimlərin tərzinə və kəsilməsinə çox diqqət yetirilir. Müasir zamanda hamı öz geyim zövqünü ətrafakılara təqdim etməyi sevir. Vahid bir şəkildə istehsal olunan geyimlər, fərqli bədən ölçülərinə uyğun olmadığı üçün geyim sahəsində fərqli seçimər təklif edilir. Dizaynerlər geyimləri demək olar ki, hər zaman müxtəlif bədən ölçülərinə uyğun olaraq və bir neçə stildə istehsal olunur. Beləliklə, hər bir insana rahatlıq hiss etdirir və rahat işləyə biləcəyi libas təqdim edir.

Geyim hər zaman insanın dinini, milliyətini, sənətini, mülki mənsubiyyətini müəyyən etmişdir. Müasir geyimin inkişafı həmçinin bu inkişafı əlaqədar olan dəb keçmiş zaman , indiki zaman və gələcək zaman arasında birləşdirici bağ olmaq, insanların maddi mənəvi həyatının önəmli hissəsini özündə cəmləşdir.

Azərbaycan Dövlət Rəssamlıq Akademiyasının Geyim-Dizayn kafedrasının Müəllimi Əliyeva Sevil söyləyib ki, “Geyimin ilkin vəzifəsi geyimi geyinən insanın fiziki rahatlığını həmçinin insanın mənəvi rahatlığı üçün şərait yaratmaq və bu geyimi geyinən şəxsin cəlbədiciyi gücləndirmək və fərdiliyini diqqət mərkəzinə çatdırmaqdan ibarətdir

Geyim üzrə mütəxəssislərin araşdırmalarına görə, müasir geyimin yaranması mərhələlərində çalışan dizaynerlər, eyni anda bir neçə keyfiyyətdə çıxış edirlər: bu dizaynerlər rəssam-modelyer həm gözəl naxışlar üzərində işləyən nəqqaş həm təzə estetikə ərsəyə gətirən tərtibatçılardır, özlərinin ideya və fikirlərini materialda canlandırmağı bacaran konstruktor və geyimi üzərində daşıyan şəxsə geyim vasitəsilə onların daxili keyfiyyətini izzah etməyə, insanlarda özlərinə qarşı inam hissi yaratmağa yardım edən psixoloqlar və hətta, geyim sahibinə hər dəfə təzə forma və sima bəxş edən və bunlarla yanaşı yeni davranış forması təklif edən rejissorlardır.

Geyim dizaynının özünə xass xüsusiyyəti başlıca növbədə onun yaradıcılıq obyektinin insanlar olması ilə müəyyənləşir. İnsanların daxili keyfiyyəti və görünüşləriylə vəhdət yaradan geyimlər öz funksiyası xaricində təsəvvür oluna bilməz. Müasir geyimlər sahibinin cinsi mənsubiyyətini, onun yaşını, həmçinin sahibinin xarici görünüşünün ayrı-ayrı xüsusiyyətlərini diqqətə almalıdır: “Geyimlərin müasirliyi ictimai və siyasi həyatla həmçinin iqtisadiyyatın səviyyəsi, elm və mədəniyyətlə birbaşa birləşən müasir dəb ilə sıx əlaqəlidir”. digər xalqlarda olduğu kimi ölkəmizdə də zamanla sadə biçimli geyimlər də nüfuz etməyə başladı və belə geyimlər geniş yayıldı. Sadə biçimli müasir geyimlərin yaradıcılıq üsulları müasir olmasına baxmayaraq bələ geyimlərin tərtibat işlərində klassikaya müraciət edilir.

Müasir geyimin yaranması yollarında bir neçə prinsip önəmli hesab edilir. Bu prinsiplərdən əsası, ərsəyə gələcək müasir konstruktiv formanın qədim zamanların geyimləri ilə ənənəvi əlaqəli olmasından ibarətdir. Belə geyimlər özlərində bir neçə üslubun dəbə daxil olmasını və müasir formalı libasın bədii ideyasını tətbiq etməsini müəyyən etmişdir. Geyimlərin yeniliyə yönlənməsi geyimlərin yaradıcılıq həllərini sistemləşdirmişdir. Uzun zaman müddətində kəskin üslubların dəbdə olması yeni üslubların mürəkkəb istiqamətinə gətirib çıxarmışdı. Müasir paltarların utilitarlıq funksiyasının ərsəyə gəlməsi onun tərzinə əsasən müəyyənləşdirilir. Geyim dəstlərinin hazırlanma yollarında vahid insan obrazının formasının təmin edilməsi

həmçinin müasir zamanda münasib dəstləşmənin önəmli cəhətlərdən biri hesab edilir. Müasir geyimin yaradılması mərhələsinin önəmli hissəsinin biri də geyimlər arasında bölünməzliyin tamlığının yaradılmasıdır. Bu hadisə modernləşmiş geyimin formalaşma istiqamətini ərsəyə gətirən amillərdən biri hesab edilir. müasir geyimlərin yaradılmasında onun struktur elementləri önəmli hesab edilir. Geyimlərin üslub həlli obrazın vahidliyinə münasib olaraq layihələndirilmişdir. Bunlara isal olaraq lələklə bəzədilmiş baş aksesuarları, büzməli formada olan yaxalıqlar, geyimdə qolların xüsusi formalı olması deyə bilərik.

Müasir dövrdə geyimlərin yaradılmasında çox maraqlı proseslər rol alır. Əvvəllər insanların yaşam tərzini çox dinamik olduğuna görə dəblə ayaqlaşmağın önəmli olmayacağı bildirilirdi, lakin zaman bu proqnozunu doru olmadığını göstərdi. Bunun əksinə, müasir geyimlər daha da inkişaf etməyə başladı. Günümüzdə dəb dünyasında qeyri adi tendensiyalar müşahidə olunur. Qədim zamanlarda dəblə geyinməyə maddi imkanın yaxşı olması önəmli hesab edilirdisə, müasir dövrimizdə dəblə ayaqlaşmaq maddi imkandan asılı olmadan bütün təbəqələr üçün əlçatan olmaqdadır.

Dəb yaradıcılığının inkişafı xüsusi mərhələlərə ayrılır. Ümumi hesablamalar əsasında bütün belə mərhələlər, hər hansısa istehlak modeli üçün də xarakterik ola bilər.

Mərhələ dedikdə Dəbin yaradılması nəzərdə tutulur ki, bu da öz növbəsində aşağıdakı proseslərə ayrılır: Təzə modellərin eskizi və onların rəsmləri çəkilir. Belə funksiyaları moda yaradıcıları hesab edilən dizaynerlər ərsəyə gətirərək yaradır. Bundan sonra layihələrin material üzərində prosesləri sıralanır. Belə proseslər istər şəxslərin, istər sənə də fərdi və ya xüsusi təşkilat sayəsində reallaşdırılır. Bunlara misal olaraq dəb evi sayəsində nümayişlər edilir. Belə mərhələlərdə geyim formalarının praktiki–nəmunəvi forması hazırlanaraq və razılıqla bərabər bilavasitə dəb dizaynerləri köməkliyi ilə nümayiş etdirilə bilər. Moda nümayişindən dərhal sonra geyimin, çoxlu istehsalıyla əməl olana bilən sahələr bu işin sonlanmasına cəlb edilir.

I Mərhələ - Moda obyektləri hesab edilən modellərin nümayişi mərhələsi hesab edilir. Belə proses moda modellərinin maksimum formada çox əhatəyə çatdırılmasına imkan verir.

Stilin və istehlakçı standartlarının imicinin meydana gəlməsi, birdəfəlik yaxud da gizli reklamla birgə reallaşdırılır. İlk növbədə bizə, moda obyektini adlanan təzə məhsulun yaranmasıyla bağlı bildiriş verilir.

İkinci növbədə bizlərə həmin məhsullardan bütövlüklə istifadə etmiş referent formalar göstərilir. Son olaraq moda obyektinə həvəs yaradır, yekunda onların formasında olmaq, ideyasını irəli sürərək, sonradan həmən tərtibatı əldə etmək istəyibər qərar olur.

Hazır materialların paylanması, butiklər sayəsi ilə reallaşdırılır ki, belə zaman onlar faktiki əmtəə obyektlərinə çevrilirlər. Adətən bu tipli butiklər iri yaşayış binalarında fəaliyyəti daha uyğun hesab edilir.

III mərhələ - dəb fonemenlərinin istehlakı ilə əlaqədardır. Bu dövəndə alınan moda obyektini fərdi tələbatın öhtələnməsinə həmçinin onun nümayişində istifadə edilməsi məqsədə uyğundur.

Bu üç mərhələ biri digərilə əlaqəli olaraq, qarşılıqlı əlaqə yaradırlar. libasın istehsal olunmasıyla bağlı olan hissələr real hadisə olaraq, geyimləri dəb obyektinə çevirməyə cəhd göstərərək, birgə istehlakı edərək, daha çox gəlir əldə etməyə çalışırlar. Ancaq bu məhsullar istehsalçı üçün önəmli ola bilir ki, onlar da sosial normalara salınaraq, moda faktoruna dönsünlər. Bunlara əsasən moda faktorlarının istehsal olunması həmçinin onların istehlakı müəyyən dərəcədə çətin mərhələ olduğunu düşünölməkdədir.

Əksər hallarda geyimi istehsal edənlər özləri arasında xoş rəqiblik hissələri daşıyırlar, fərqli, bəzənsə bütönlüklə biri birlərinə əks formalar təklif edidilər. Belə baxımdan məhsul istehlakçısı istehsalçı ilə əlaqədə sərbəst seçim şərtlərinə malikdir.

FƏSİL II. AVANQARD ÜSLUBUN YÜKSƏK DƏBƏ TƏSİRİ

Son zamanlar “avanqard” ifadəsi sıx istifadə edilir. Ancaq onun hansı mənanı ifadə etdiyini heç də hamı bilmir.

İncəsənətdə avanqard üslubunu qanuna zidd formalarının pozaraq ənənəvi həmçinin sosial - mədəni dəyərlərə aid olan fikri dəyişir. Bununla yanaşı avanqard üslubu qəbul etdiyi düşüncə əsasına görə biri- birlərindən fərqlənən çoxlu müxtəlif avanqard məktəblərdən təşkil olunmuşdur. Təsviri incəsənətdə avanqard cərəyan modernizmlə yaxından əlaqəlidir. Yəni, onun inkişafı XX yüzilliyin əvvəlində baş verir.

Konstruktivizm, kubizm, ekspressionizm və birneçə bunun kimi fərqli cərəyanlar buna misal edilirlər.

Avanqardizm cərəyanı Fransada yaranaraq zaman keçdikcə İtaliyaya, Almaniyaya və dünyanın digər ölkələrinə yayılmışdır. Avanqardizm cərəyanının nümayəndələri qəbul edilmiş faktiki normaları, qanuni və ideyalarını pozmağa çalışırdılar. Avropa mədəniyyəti adlanan mədəniyyət əvvəllər heç zaman bu qədər çox saylı cərəyan, istiqamət və həmçinin fərdi üslub fərqliliyi görməmişdi. Avanqard üslubunun daşıyıcıları təsviri sənətin dilini mürəkkəb həddə çatana qədər zənginləşdirdilər, yeni fikirlərin geniş spektrini irəli süemüşdürlər.

XIX əsrin sonları və həmçinin XX əsrdə öndə olan Avropa incəsənəti sayılan bu üslubda olan geyim nümunələri gündəlik istifadə üçün uğurlu hesab edilməsə də, bir sıra səhnə geyimlərində istifadə edilir. Avanqard üslublu geyimin bir hissəsini, hər hansısa lekalının formasında klassik və modern tipli geyimlərdə gündəlik və ya ziyafət geyimləri formasında istifadə olunur.

Avanqard üslub klassik üslubun bir mənalı olaraq əks üslubudur və onu da qeyd edə bilərik ki, bu üslubda tikilən dəbli geyimlər, qeyri adi düşüncələri, gözəl baxış tərzləri və orijinal zövqləri olan yaradıcı, rəssam-dizayner insanların, həmçinin heç bir asılılığı olmayan yəni ki, sərbəstliyi sevən, dəblə maraqlanmayan insanların marağını oyadır və onların könlünü oxşayır.

Avanqard üslubu uyğunlaşmayan və fərqli ahəngdarlığın uyğunluq məcmusudur. Danılmaz faktıdır ki, uzaqda baxıldıqda bütün insanlar, əgər söhbət tematik tədbir haqqında getmirsə və ya onun səhnə obrazına aid deyilsə belə üslublu obrazın yaradılmasına cəsarət etməyəcək. Bununla belə, avanqardın ayrı xüsusiyyətləri geyimin rənglərinin uyğunluğunda yerləşə bilər.

Daha ətraflı bu haqda danışaq: Dəb aləminə Avanqard üslub nə zaman gəldi və onu necə xarakterizə etmək olar?. Geyimdə dəbin fərqləndirici xüsusiyyətləri avanqard üslubu adlandırılır.

Keçən əsrlərin altmışıncı illərində dəbdə olan avanqard üslublu geyimlər podiuma əminliklə daxil olmağa başladı. Qeyd edə bilərik ki, həmin üslub, yəni, aksesuarların və geyimin tamamilə yeni xəttini yaratmış fransız modelyer Pyer Kardenanı tərəfindən yaradılıb. Pyer öz podyumlarında modellərini qəribə saç düzümləriylə və makiyajla bəzəyib insanların nümayişinə çıxarmış və insanları təəccübləndirməyə nail olmuşdur. Zaman keçdikcə insanlarda avanqard üslub haqda maraq yaranmağa, onun haqda araşdırmalar etməyə və öx üslublarını yeni obrazlarını məhs bu üslubda yaratmağa başladılar.

İv Sen Loran, Viven Vestvud və başqa dizaynerlər özünü avanqardistlərin sayına daxil etdilər və dəbin pərəstişkarlarını bu qeyri-adi və qiyamçı üslubunu sevməyə məcbur etdilər. Danılmaz faktıdır ki, əksər ölkələrdə və yerlərdə bu üslub sadəcə podiyumlarda və səhnələrdə öz yerini tapmışdır. Razılaşaq ki, bir çoxqadın öz üzərində iri baş geyimləri, ilan və timsahı əks etdirən və fərqli aksesuarlar istifadə etməyə cəsarət etməyir.

Avanqard öz cazibədarlığını ekstremal qeyri-adilik, parlaqlıq və imkanı başqaların arasında fərqlənməyə ayırır. Avanqardist dizaynerlər öz geyimlərinə bir-birinə uyğun gəlməyən gül motivləri və parça elementləri deyildə, bir-birinə uyğun gəlməyən detallara üstünlük verməyə başladılar, buna misal olaraq, ziyafət geyimi və keta deyə bilərik. Qeyri standartlığa üstünlük verilməyə başlandı. Kağız donlar, karton papaqlar, tor çətirlər, salafan ətəklər və.s bunlara bariz nümunədir.

“Avanqard fərqlilik və ya yenilik deməkdir həmçinin gözlənilməzlikdir və ağılsızlıqdır” adı altında şuarlar yayılmağa başlandı. Hərfi tərcümədə avanqard

"üstün olan" mənasını bildirir. Deməli futuristiçenin bu üslubu hazırki dövüdə və həmişə öz vaxtından irəlidə gedir, avanqard öz üzərində müasirlikləri təqdim edir və bu da müasirliklər uzun yüz iliklər həтта bir neçə milliklər sonra gündəlik həyatda öz əksini tapacaqdır.

Terminologiyayla avanqard üslubu hərbi sənətə məcbur edilmişdi. O düşmən müdafiəçilərinin aradan qaldırması üçün lazım olan qoşunların geyim hissəsini bildirirdi. Fəaliyyət növü incəsənətlə bağlı olan rəssamlar, memarlar, şairlər, musiqiçilər və başqa şəxslər bu anlayışı öz danışıq dövriyyəsinə qəbul etdilər. Günümüzdə istənilən sferada, avanqard üslubunun qanunlarını cəmiyyətində hər kəs tərəfindən doğru hesab edilmiş kimi qəbul edilirdi.

Müasir dəbdə avanqard daha bir xoşagəlməz elementlə mövcuddur ki, bu elementləri qrotesti adlandırmaq lazımdır və satirik, kontrast, əcaib, dramatik səhnələrdə özünü göstərir. Bu səhnələrdə olan geyim avanqard stilində reallığın təhrifi olur, paralel dünyada tapılmanın təəssüratını insanlara yaşadır. Gündəlik səhnə həyatımızda da bu üsluba çox geniş yer verilir. Belə ki, tez-tez obrazlarda həddindən artıq böyük muncuqlar, düymələr, qifillər və başqa elementlər şəklində detallar, böyüdülmüş modelyerlərin fantastik fikirləri reallaşdırmaqda istifadə olunur.

Avanqard stillərin qarışdırılmasını güman edir, ilk addımı öndə olmağa icazə verir. Dəbdə olan jurnalların üzlük vərəqlərini xatırlayın və bununla siz anlayacaqsınız ki, işgüzar kostyum kimi belə avanqard üslubu yəni kostyum, ket və eynəyi bir arada görmək mümkündür və bir necə il öncədən başlayaraq bu dəbin avanqardizimin bir tərənnümü olaraq gənclərin onları sevərək istifadə etdiklərini görürük. Başlanğıcda insanlar belə geyim tiplərinə isti münasibət bəsləmir həmçinin günlük geyim tərzlərində bu tip geyimlərdən istifadə etməirdilər. Lakin zaman keçdikcə insanlar bu geyimlərə öyrəşir və adi bir stil kimi gündəlik geyimlərinə qatırlar.

Dəbin avanqard istiqaməti həqiqətlər çərçivəsindən kənara çıxır, stereotipləri qırır və tənqidçilərin və pərəstişkarlarının valeh ediciliyinə daxil edir. Əsas xüsusiyyətləri seçərək, məxsuslar geyimin bu stilinə daxil edir və yeni geyim forası yaradır.

Çox güman ki, belə geyimdə əhəmiyyətli bir tədbirə və ya iddi bir iş görüşünə yola düşəsiniz. Lakin unutmayın ki, avanqard rahatlığın rəmzidir. İri ayaqqabılar, tünd makyajı üstün tutmayaraq məhs bu üslubdan istifadə edə bilərsiniz. Bəzi düşüncələrə görə hətta avanqard rüsvayçılığa çata bilər. Axı bu mümkünlüyün və azad, boş düşüncənin üslubudur. İctimai normaların, qaydaların və prinsiplərin qəbulu olmadan istifadə edilən üslub kimi baxılan bu stil, heç də düşünülüyü kimi deyildir. Rahatlığın, maniyəsiz yaşamın və azadlığın üslub hesab edilən bu üslub əsasən avropada öz əksini geniş tapmışdır. Müasir rok qruplarında pop alaraq bütün bu səbəblərdən avanqard üslub yalnız arxayın və tamamilə müstəqil qadın və bəylərin seçimidir.

Avanqard üslubunda parlaq rənglər (güllər). Geyimin dəstləri üçün geniş rəng palitrası istifadə olunur. Bunlar tünd göy, mavi və çəhrayı rəngləri hesab edilir. Fərqli çeşidlərdən istifadə edilərək dizaynı tərtib edilən avanqard üslubun digər dizayn üslublarından oxşar cəhətləri ilə yanaşı həmçinin də bir sıra müxtəlif cəhəti də var. Qeyd edək ki, podiumda nümayişə çıxarmaqdan ötrü hazırlanan avanqard tərzli geyimlər, dizaynerlərin təxəyyülünün, fantaziyasının nadir bir göstərişi sayılır. Geyim aləmində, gündəlik real həyatda istifadə edə bilməyəcəyiniz sadəcə, şıx, fərqli və yaradıcı ləvazimatlardan tərtib edilən geyimlər üçün istifadə olunan bilən ifadə adətən dəb aylarında, müsabiqələr və səhnələr zamanında rastımıza çıxır.

Bir çox insanı bu sual maraqlandırır: Görəsən avanqard üslubun əsasında nə dayanır?. Məhs suala cavabda bildirə bilərik ki, birinci dərəcəli avanqard üslublu geyimlərin fərqli rəngli detal və parçalardan, başqa əşyalardan istifadə edilməsidir. Qeyd edilənlərdən bu tipli qərar əldə edilir ki, avanqard üslubunun öncəliyində önəmli rol oynayan meyyarlardan birincisi rəngdir. Burada nə uğunsuz və biri digərinə zidd olan, qızılı və ya yaşıl, mavi, qırmızı və başqa canlı tonda olan rənglərin sintezindən istifadə olunur.

Belə formada yəni avanqard üslubda olan geyim nümunələrində birinci sırada parlaqlıq və vulqarlıq arasında gözəl toxunuşlar hiss olunmalıdır. Belə detallara fikir diqqət yetirən gənc dizayner, bu vaxtda o doğrudan da zövq verici nəticə əldə edəcəkdir.

Avanqard üslubun daha sonraki yəni, ikinci öncəliyi isə : Bu üslubda olan geyimlərdə hər bir detalın hazır formasının görünüşünün yerli yerində olmasıdır. Avanqard üslubda demək olar ki, incəlik olmur və ya çox az sayda incəlik olur. Adətən bu üslubda iri lekallara, iri yaxalıq, fərqli zəncirbəndlər və toxunuşlara böyük önəm yəni üstünlük verilir.

Avanqard üslubunda hazırlanmış geyimləri ümumi və ya mərkəzləşdirilmiş ticarət mərkəzlərindən əldə etmək çox çətin olur. Əgər hansısa insan avanqard üslublu geyim və ya hansısa baş geyimi ayaqqabı aksesuar sifariş etmək istəyirsə o, o zaman fərdi atelyelərə və ya fərdi çalışan dizaynerlərə müraciət etməli və onlardan məsləhətlər almalıdır. Qeyd edək ki, avanqard üslublu geyimlər o zaman tərbi görsənir ki, libası üzərində daşıyan modelyer öz təzahürinizdə cəsarət, əminlik hissini biruzə versin.

Avanqard üslublu geyimlər adətən fərqli ləvazimatlardan və ya fərqli geyim parçalarından istifadə olunaraq dizayn olunan geyim tipləridir. Dəb dünyasında, gündəlik həyat tərzində istifadə edə, geyinə bilməyəcəyiniz amma buna baxmayaraq, fərqli və yaradıcı ləvazimatlardan hazırlanan, fərqli məkanlara, səhnələrə geyinilən, geyimlərdə istifadə olunan ifadə daha çox dəb həftələrində, çəkilişlərdə, teatr və kino səhnələrində, konsert zallarında qabağımıza çıxır.

Hətta bu üslubun detallarını gündəlik həyatımızda da sevərək istifadə edə bilərik. Belə ki, avanqard üslubu fərqliliyi ilə göz önündə olduğundan insanlar bu üslubdan istifadəni məhdud hesab edir. Avanqard geyim üslubundan detallar götürərək fərqli geyimlərdə və aksesuarlar istifadə oluna bilər. Bunlara misal olaraq, istifadə etmədiyiniz bir əşyadan aksesuar və ya belinizə kəmər düzəldə bilərsiniz. Beləliklə həm özünü məxsus dəbiniz, həm də avanqard üslubda olan geyim tərzini sizi ən fərqli şəkildə ətrafdakılara təqdim olar.

Son zamanlar “avanqard” ifadəsi çox sıx istifadə olunur. Ancaq onun hansı mənanı ifadə etdiyini heç də hamı bilmir.

Avanqardizim hərəkatının daşıyıcıları qəbul olunmuş əsaslı normaları, qaydaları və qanunlarını korlamağa çalışırdılar. Əminliklə söyləyərik ki, avropa mədəniyyəti və bir sıra yerlər əvvəllər heç vaxt bu dərəcədə çox istiqamət, cərəyan,

fərdi üslub rəngarəngliyini görməmişdi. Avangard üslubunun daşıyıcıları incəsənət dilini xeyli genişləndirdilər, yeni fikirlərin geniş ahəngdar spektrini bizlərə təqdim etdilər.

Avangard üslubunun əsaslı daşıyıcıları yəni avangardçılar arasında A. Atiss, P.Pikasso, V.Kandinski, S.Dali və başqa dahi sənətkarların adlarını çəkə bilərik. Dövrün bir çox fərdi üslub ahənglərinə və fərqliliyinə baxmayaraq, bu dahi insanlar birlikdə çalışmaq ilə təbiətə oxşatmadan, rəssamın yaradıcı özünü ifadəsinə əsaslanaraq yaranacaq fərqli bədii sistemi araşdırmışlar. Avangard üslubun daşıyıcıları gələcək dövrün dəb sənətinin baniləri yəni xalis yol göstəriciləri olmuşlar.

Avangard geyim üslubunda detallar götürərək fərqli aksesuarlar və geyimlərdə istifadə oluna bilər. Buna misal olaraq, istifadə etmədiyiniz bir əşyadan aksesuar və ya belinizə kəmərdüzəldə bilərsiniz. Beləcə, həm özünüzməxsus üslubunuz, həm də avangard geyim tərzini sizi ən fərqli şəkildə göstərmiş olar.

2.1. Avangard cərəyanların xüsusiyyətləri

Avangard və ya avangardizm XIX-XX əsrlərdə dünyada, ən əsası isə Avropa sənətində özünü biruzə verən cərəyanların birgə ümumiləşdirilmiş adı hesab edilir. “Avangard” və ya avangardizm anlayışı fransız mənşəli söz olub, tərcüməsi isə “irəli” həmçinin “qorunma” sözlərindən ibarətdir.

Avangard cərəyanı reallığı yamsılamır və onun elementlərini yenidən yaratmır və ya canlandırmır. Avangard cərəyanının əsas xüsusiyyətindən biri abstrakt hesab edilir. Abstrakt incəsənətin obyektini olaraq rəssamın alətlər dəstidir bunlara rəng, xətt və forma aid oluna bilər.

Avangard termin əvvəlcə hərbi işdə və siyasi hadisələrlə bağlı məsələlərdə istifadə edilirdi. 1885-ci illərdə fransız tənqidçisi Teodor Dyure bədii tənqiddə ondan

istifadə etməyə başladı. O vaxtan etibarən bu termin dəbbdə istifadə edilməyə başladı.

XX əsrin başlanğıcında yaranmış Avropa incəsənətində axınların ümumiləşdirən adı polemik-döyüş formasında ifadə edilmişdir.

Avanqard klassik estetikanın çərçivəsindən kənara çıxan bədii yaradıcılığa eksperimental yanaşmayla səciyyələnir. Avanqard cərəyanı özündə ifadənin orijinal, novator vasitələrindən istifadəylə, bədii obrazların vurğulanmış simvolizmiylə heyranedici gözəlliyi birləşdirən bir cərəyandır.

Avanqard üçün bədii təcrübənin yeniləməsinə cəhd tipikdir. Onun sabitləşmiş prinsipləriylə və ənənələrlə qırılmaya və axtarışa qarşı yeni ideyaları, qeyri-adi məzmunları, incəsənətdə ifadənin vasitələri və yerli rəssamların əsərin formaları vardır.

Hadisə kimi avanqard təxminən 1910-cu illərdə incəsənətin bütün sferalarında meydana çıxdı. Bu bir-birinə girən stillərin bütöv sistemidir. Avanqard haqqında konsepsiyalar, nəzəriyyələr, dillər, məktəblər vardır. Təsviri incəsənətdə avanqardı sınaq kimi anlamaq olar. Rəsmdə rus avanqardı sürətlə böyüdü. Əlbəttə ki, rus avanqardı qərb mənzərəli istiqamətlərindən: impressionizm, postimpressionizm və simvolizmə bölünürdü. "Rus avanqardı" termini 1907-1914 –cı illərdə çıxmış və inqilabdan sonrakı illərdə nail olmuş yetkinliklər yerli incəsənətin qəti köklənmiş axınlarını birləşdirir.

Rus avanqardistlərinin ilk addımları:

1907-ci il tarixində "İlk addıma doğru" bədii birləşmənin iştirakçıları "Mavi qızılgül" adlı əsəri avanqard incəsənətə daxil etdilər. "Mavi qızılgül" rəsminin stili simvolizmə və neoprimitivizmə yaxın idi, o avanqardın böyük nümayəndələrinin məsələn Larionov, Maleviça, Qonçarova və başqaları yaradıcılığına çox güclü təsiri göstərdi.

Estetika və rəsmdə avanqardın bədii xüsusiyyətləri.

Bu istiqamət üçün tipikdir:

1. Manifest kimi və yaradıcılığın praktik istiqaməti kimi sınaq ənənəvi incəsənətin inkarı;

- 2."Burjuaziya" dünyasının estetik və mənəvi normaları;
- 3.İnqilabçı və bəzən yaradıcılığın dağıdıcı pafosu;
- 4.Qanunlardan imtina;
5. Əsr təsviri incəsənətdə yeni görülən həqiqətin təsvirindən imtina;
- 6.Formalarda yeniliyin yaratmaq cəhdi, qəbullar, bədii dünyanın vasitələri davranışın və nümayişin xarakteri;
- 7.Elmi-texniki irəliləmənin nailiyyətlərinin qabağında tanınma və baş əymə;
- 8.materializmdən ruhun axtarırları və.s.

Avropa avanqardistləri "primitiv" xalqların yaradıcılığıyla ilhamlanırdılar. Lakin, Rusiya axınının rəssamları öz qəbulları qədim rus şəhər xalq sənəti və kəndli incəsənətindən ağac qabığından hazırlanmış şəkillər və mağaza lövhələri götürürdülər. Eyni zamanda onlar bir çox şeydə Avropa incəsənətinin kubizm, futurizm, fovizm və s. modernist istiqamətlərinə söykənirdilər.

Avanqard rəsm sənəti özündə nihilizmin ruhuyla dolub daşandır, yaradıcı başlanğıclar, inqilabçı və dağıdıcı təcavüz birləşdirir.

XX əsrin böyük hadisələrindən biri hesab edilən Avanqard Fransada XIX əsr ortasında yenidən doğuldu. Avantgarde sözü hərbi leksikadan incəsənət terminologiyasına gəldi və "qabaqcıl dəstəni" bildirən mənasını daşdı.

Əslində avanqard hadisələr istənilən dönüş dövrləri üçün tipikdir. Amma XX əsrdə Avanqard dünya bədii mədəniyyətində möhtəşəm dəyişiklikləri göstərmiş mədəniyyətin güclü hadisəsi oldu. XX əsr yalnız mədəniyyətə toxunmamış qlobal mədəni-sivilizasiya prosesləriylə səciyyələnirdi. O, həm də elmi, həmçinin insan cəmiyyətinin bir parçası hesab edilirdi.

Avanqardın axınları haqqında məlumat verək.

Ekspressionizm. Ekspressionizm dedikdə yaranmış və dəyişmiş bir-bir formalizm istiqamətlərinin mürəkkəb mübarizəsində gözə çarpan hadisəsi nəzərdə tutulur. Ekspressionizm təkcə dəbdə deyil, incəsənətin bütün sahələriə yayılmışdır. 1905-ci ildə yaranmış bu axın, 1909-cu il tarixinə qədər dəqiq müəyyən proqrama malik olmamış, subyektiv hissləri və şüuraltı impulsları bədii yaradıcılığın əsası elan edirdi.

Edvard Mune rəssam-ekspressionistlərdən biridir və yaradıcılığında mərkəz olmuş mövzu kimi kişinin və qadının münasibətləri hesab edilir. Onun işlərində qadın müxtəlif müqəddəs üçlükdən birlərində durur:

- Qızın ideallaşdırılmış obrazı kimi,

Emil Nolde Alman rəssam-ekspressionistlərindən biridir. Nolde XX əsrin ən böyük akvarelçilərindən biri kimi tanınır. O, öz ifadəli rəng qərarlarının sayəsində şöhrəti qazanmışdır.

Kubizm. Kubizim təsviri incəsənətdə hər bir şeydən qabaq rəsmdə və avanqard istiqamətində, XX əsrin başlanğıcında yenidən doğulmuş və istifadəylə səciyyələnən şərti formalar vurğulanmış, stereometrik primitivlərə real obyektlər "parçalamaq" cəhdidir.

Kubizim dahilərindən olan ispan rəssamı və heykəltəraş, Pablo Ruis Pikasso rəsmi yeni formalarının ixtiraçısı, dəblərini və metodların novatoru, və tarixdə ən məhsuldar rəssamlardan biri olaraq tanınır. Pikasso 20 mindən çox əsərin yaradıcısıdır. Bu əsərlərin ən məşhurlarından "Kürədə qız", "Ağlayan qadın", "Qernika" və.s adlarını çəkçək olar.

Futurizm. 1910-cu ilin sonu, 1920-ci ilin başlanğıcları bədii avanqard hərəkətlərin ümumi adı Futurizim idi. XX əsrdə Futurizim əvvəl İtaliyada və Rusiyada yayılmağa başladı.

Futurizm XX əsrin 10-cu illərində incəsənətin simvolu oldu. Onun incəsənətə veriyi əsas faydalar arasında gələcək sənətləri sürətli və daimi hərəkət sənətlərinə çevirmək, özü haqqında nəzəriyyə, manifest, jest bildirib inqilabçı hadisənin əsasını təşkil edirdi. İndiki zamana qədər futurizm məhs bu keyfiyyətdə öz aktuallığı saxlayır və, həyatla incəsənəti əvəz edən rəssamın dünyasını göstərdi.

Sürrealizm. Sürrealistlər hesab edirdilər ki, yaradıcılıq enerjisi şüuraltı sferasına əsaslanır və o insan həyatında yuxu zamanı özünü göstərir, həmçinin, hipnoz, ağırlı sayıqlama, qəfildən işıqlandırma, avtomatik hərəkətlər, karandaşın təsadüfi dolaşması və başqaları hadisələrə səbəb olur. Sürrealizm sənətinin ümumi xüsusiyyətləri olaraq cəfəngiyatın fantastikası, məntiqsizlik, formaların paradoksal uyğunluqları, vizual dayanıqsızlıq, obrazların dəyişkənliyi hesab

olunur. Sürrealistlərin əsas məqsədi şüursuzluq vasitəsilə maddi və mənəvi həm də mükəmməl dünya kimi tanınan bu dünyanın məhdudluğun üstündə qalxmaq, burjuaziya sivilizasiyasının saxtalandırılmış mənəvi dəyərlərinə qarşı üsyankarlığı davam etdirmək idi. Avangard istiqamətin yəni sürrealizimin rəssamları öz rəsm əsərlərində qeyri reallığı yaratmaq istəyirdilər, şüuraltıyla gizlicə təhrik edilmiş həqiqəti əks etdirən qeyri-normal, obrazları yaratmaq idi.

Rəsmdə sürrealizm iki istiqamət üzrə inkişaf edirdi. Bu rəssamlar mənzərəli rəsm əsərlərinin yaradılmasının prosesinə şüursuz başlanğıc daxil edirdilər və bu başlanğıclarda azad axan obrazlar üstünlük təşkil edirdi. Bu əsərlərdə abstraksiyaya keçən sərbəst formalar diqqət mərkəzində idi. Bu rəssamlardan Ernst Maksın adını çəkə bilərik. O alman rəssamı, qrafik, kollajın və frottaja ustası, sürrealizmin ən uğur qazanmış nümayəndələrindən biri kimi tanınır.

Joan Miroda sürrealist rəssam hesab edilir. O həmçinin heykəltəraş və qrafikçi kimi də tanınır. Əsərləri abstrakt sənətə incəsənətə yaxındır. Rəssamın işləri əlaqəsiz uşaq şəkillərinə oxşardır və fiqurlar özündə saxlayır, sanki əsərləri dünyadan uzaqlaşdırılmışdır.

Abstraksionizm. Abstraksionizm və ya məzmunuz incəsənət assosiativ götürmədən istifadə etdi, bu istiqamətin rəssamları, abstrakt formaları yaradaraq əsasən rənglə işləyirdilər. 1910 -cu ildə Kandinskiyin bu istiqamətinin əsas nəzəriyyəçisi öz birinci abstrakt parçasın kompozisiyası adla yəni özünün adlandırdığı kimi yaradır.

Abstraksionizmin mahiyyəti abstrakt mənzərəli məsələlərin həllində rəngin və formanın harmoniyalarından ibarətdir.

Kandinskiy rəsmi musiqiyə bənzədirdi, və onun hədəfi əsas qalın kətanda "Daxili dünya" səslənməsini ifadə etmək idi. Eyni zamanda abstraksionizm ideala rəngin və formanın estetik əhəmiyyətini ərsəyə gətirmək idi. Büyn bu sadə formalardan bir nəticə olaraq əldə etmək doğru hesab edilir və rəsmdə avangardizmin başqa istiqamətləri abstraksionizmə aiddir.

Suprematizm. Suprematizm 1910-cu ildə yenidən doğuldu, onda başçılıq edən K. Maleviç-i hesab edilir. Sadə formalarda ifadə edilmiş reallığın təsviri Suprematizm

üçün əsasdır. Burada adətən kvadratlarla və üçbucaqlarla rəngli dairələrin uyğunluğu, düz xətlər öz ahəngini biruzə verir.

Suprematistlərin əsərlərində rəng başlıca meyyar oldu və Maleviça nöqtəyincəliyindən "təmiz incəsənət" ilk addımı oldu. Təmiz sənət adlanan bu əsər "insanın və Təbiətin yaradıcılığında bərabərləşdirir" şüari ilə daha da qiymətləndi.

Futurizm . Futurizm rəsmdə ən böyük istiqamət hesab olunur həmçinin ədəbi ölçüdə o öz ifadəsini tapdır.

Rəsmdə futurizm üçün hərəkətin enerjisi tipikdir. Belə ki, incəsənətin incisi hesab edilən Futurizm əsərlərində fiqurların xırdalanması, fraqmentlərə hərəkət rəsmə müxtəlif ardıcıl mərhələlərin qoyulmasıyla ötürülür.

Burlyuki qardaşları birinci rus futuristi hesab olunurlar.

Primitivizm. Primitivizm Rusiyada XX əsrin başlanğıcında yarandı və ona "Mavi qızılgül" birləşməsinin iştirakçıları birinci müraciət etdilər. Primitivizm təsvir qəsdlə edilmiş sadələşdirməyə əsaslandırılmışdır, yəni belə təsvirə misal olaraq meyvələr və qabığı və ya uşağın şəkilini deyə bilərik.

Daha çox önəm primitivizmə verildi və Larionov, Qonçarov və Malevi tanınmış primitivimçilər hesab edildi. Rəssam-primitivistlər ibtidai, qədim rus və orta əsr incəsənətinin formalarına müraciət edirdilər və onlar xalq və uşaq yaradıcılığında, təmiz rənglərdən və ornament elementlərindən istifadə etdilər.

Konstruktivizm. Axın təsiri altında texniki irəliləmə əsasında Konstruktivizm yarandı. Ən böyük yayılmanı arxitektura sahəsində aldı. XX əsrin 20-ci illəri ərəfəsində meydana çıxdı.

Onun nümayəndələri konstruksiyanı əsərin təşkilinin əsas prinsipi hesab edirdilər. Bu istiqamət üçün funksiya, qeometrizm, formaların lakonizmi, industrialnost əhəmiyyətlidir.

Parlaq konstruktivizm A.Rodçenko, V. Stepanovanın əsərlərində yeni plakat sənətində özünü göstərdi.

Rusiyada avanqard qısa, amma kifayət qədər doymuş həyata malik idi. O aşağıdakı meyyarları özündə birləşdirirdi:

1. Yeni bədii birləşmələr yaranırdı,

2.Hər bir rəssam yeni axını yaratmağa çalışırdı və bütün bu istiqamətlər eyni vaxtda eyni yerdə yaşayırdı.

O formaların, vasitənin və bədii düşüncənin üsullarının nisbilyini açdı. Yeni formaların böyük miqdarını hazırladı, bədii problemlərin və məsələlərin həllinə yanaşmalar tapdı.İncəsənətin kino, şəkillər və başqa yeni görünüşlərinin yaranmasına səbəb oldu.Bədii yaradıcılıqda eksperimental işin əhəmiyyətini göstərdi.Yeni Avropa incəsənətini əsas növlərinin tükənməsini göstərdi.Rusiya incəsənətinin bu bədii istiqaməti indiyə qədər çox ideyalar, işləmələr, tapıntı olaraq müasir Rusiyanın bədii həyatında öz tətbiqini tapır.

2.2. Avangard üslubun formalaşmasında incəsənətin təsiri

Sənətdə avangard üslubu, axını qanunauyğunluqlara zidd gələrək ənənəvi sosial- mədəni dəyərlərə malik fikri dəyişir. Bunlarla yanaşı, avangard üslub qəbul etdikləri fikiri əsasına görə biri birlərindən köklü formada fərqlənən çoxlu sayda fərqli avangard məktəblərindən təşkil olunmuşdur. İncəsənətdə avangard üslubu modernizmlə çox yaxından əlaqəlidir. Yəni , bu üslubun yenilənməsi XX yüzilliyin önlərinə qədər gedir.

Təsviri incəsənətdə avangard Voronej dövlət arxitektur-inşaat universiteti tələbəsi Jurixa Anastasiya Mixail öz məqaləsində rəsmi əhəmiyyətli istiqamətlərdən biri kimi avangard anlayışı əks edilmişdir və təsviri incəsənətdə avangardın qiyməti, mənası aşkar edilmişdir.Burada əsas axınlar və onların bədii xüsusiyyətlərini təsvir edilmişdir, avangardın nümayəndələrinin yaradıcılığı öyrənilmişdir. Bu nümayəndələrə kisal olaraq P. Pikaso, M. Şaqala, S. Dali və başqalarının adlarını göstərmək olar.

Əsrlərin sərhədində mədəniyyətin tarixi həmişə maraqlıdır, çünki məhz bu dövrdə gənc rəssamlar tərəfindən təqdim edilmiş, təsəvvür edilmiş təsviri

incəsənətdə yeni hadisələr və istiqamətlər doğulur. Yalnız bunun sayəsində qəbulları və keçmiş vaxtların texnikalarını rədd edən, həm də yeni fəlsəfəylə və ideologiyayla dolduran dünyanın şəxsi interpretasiyasını həmçinin şəkillərin yazılışının ixtira edən şəxsi qəbullarını təklif etməyən başlayır. Hal-hazırda təsviri incəsənətdə avanqardın bədii dəyərinin dərk etmək üçün yetəri qədər zaman keçmişdir. Amma buna baxmayaraq müasir təsviri incəsənətə avanqardizmin təsiri təcrübəsi o rolun üzə çıxardılması haqqında sual oyadır. Artıq avanqardda müasirlik dərk edilir, bununla bədii üföqləri genişləndirib və o dəyərlərin açması haqqında insanları məlumatlandırır. Məhs bu sahədə mənimsənməmiş mənalar XXI əsr sənətinin sonrakı inkişafının proqnozlaşdırılmasında lazımlı ola bilər.

Yaranmanın və avanqardizmin inkişafını məntiqi əsaslarla baxılır və avanqard incəsənətin müxtəlif aspektlərini təhlil edən qərb və yerli sənətşünaslardan olan S. Batrakovoy, Q. Qoryaçevoy, V. Kryuçkovoy, D. Sarabyanova, Q. Beme, B. Qroya, Ş. Duqlas, P. Zeyle və başqaları Avanqardizm banislərindəndirlər.

Avanqardizmin əsas xüsusiyyətlərini seçmək onları bir birlərindən ayırmalıyıq. Avanqardizmdə V.S.Turçinuya əsasən, ənənəvi incəsənətdən fərqli olaraq, estetik etalonların ardıcılıqla tikilmiş sistemi yoxdur, beləliklə, onun tipik xüsusiyyətiylə sərhədlərin diffuznostu və müxtəlifliyi çıxış edir.

Az ömürlülük avanqardizm məktəblərinə məxsusdur. XX əsr başlanğıcında avanqardistlərin bədii axtarışı, əsasən, qəsdən səbəb olan xarakter daşıyırdı. Ənənələrin çərçivəsindən kənara çıxan mənası tamaşaçıya aydın deyildi, məhs buna görə rəssamlar poladlar onların yaradıcılığının əhəmiyyətli komponentiylə onu avanqardistlər manifestlərdə və şərhlərdə izahlandırırdılar. Adət edilmiş formalarda avanqardizm bədii deformasiyanın ideyasını obyektiv reallığın təsviri prinsipinə müqayisə etdi və burada reallaşdırma və primitivizmin və böyütün müxtəlif formalarının inkişafı üçün böyük imkanları açdı. Tuqenxoldun fikrincə assosiasiyalar yəni daxili sferaya xariciylə diqqətin daşınması sənətinə cəhd, onların həyəcanı vasitəsilə obyektlərin götürməsi rəsmdə avanqardizm, abstrakt düşüncənin daha bir əhəmiyyətli xüsusiyyəti hesab edilir.

Avanqard üslubda obrazların qurulmasının xüsusi üsulları belə biruzə verildi:

- 1.Həddən artıq kodlaşdırma və ya süjetin yoxluğu,
- 2.Uyğunluq deyil uyğunlaşdırılan formalar,
3. Ayırı-ayrı vaxtlarda olan qatların yaxınlaşması
- 4.reallığın nağıl təsviri.

Avanqardizm ilkin arxaikada təhrifin şərti dilinə izahatı tez-tez tapırdı, uşaq yaradıcılığı, həvəskarların işlərində rəsmdə avanqardizmin tarixi yolunu təqib etdi. Avanqardizm Fransada meydana çıxdı, sonradan isə Almaniyada yarandı, İtaliya, Rusiyaya yayılmağa başladı. Avanqardizmin yeni istiqamətini daşıyıcıların XX əsrinin birinci üçdə birində biri geniş coğrafi əhatədə meydana çıxırdılar.

Ekspressionizm, dadaizm, sürrealizm avanqardizmin xəttini göstərdilər və insanın psixikasında onların cazibəsiylə yaddaşda qaldı, konstruktivizmdə isə onun əksinə, rəşional, inşaat iradəsi təcəssüm etdi. E. Qombrix göstərir ki, 1920-ci ilin qeyri-sabit şəraitində avanqardizm öz fəaliyyətini itirmədi. Avanqardizm əvvəlkinə qarşı durmanın hündürlüyünü itirir, modernlə ittifaqı yaradır, kütləvi mədəniyyətlə əlaqəni qaydaya salırdı. Öz erkən utopik baxışlarında aldanmış, tez-tez andeqlraunda vəziyyətində məlum olur, əvvəlki tək, yalnız mənəvi, və sosial olmayan gec təzahürlərində, abstrakt ekspressionizm və ya "yeni fiqurasiya" kimi, əhval-ruhiyyə tez-tez üstünlük təşkil edirdi. XX əsrin ortasında avanqardın böhran vəziyyətdə olması post improizalizimin inkişafına təkam verdi və o meydana çıxdı. 1970 ci ildə yeni avanqard istiqamətlər yarandı. Bunlar misal olaraq populyar incəsənət, konseptual incəsənət və başqalarını qeyd edə bilərik. Əvvəlki vaxtlarda Avropa mədəniyyəti belə bir çox axına malik deyildi, o dövrdə istiqamətlər, fərdi stillər üstünlük təşkil edirdi. Avanqardistlər incəsənətin dilini əhəmiyyətli dərəcədə zənginləşdirdilər, yeni fikirlərin geniş aspektlərini hazırladılar. Onların arasında böyük ustalar hesab edilən A.Matiss, P. Pikasso, V.V. Kandinskiy, K.S.Maleviç, M.Z.Şaqal, S.Dali və başqaları bütün vaxtlarını fərdi stillərin çoxluqları, ümumi səylə onlar təzə dəb sistemi yaratdılar və yamsılama olaraq "rəssamın yaradıcılıq axtarışında əsas təbiətə deyildir" deyirdilər.

Avanqardistlər "təfəkkür oyununa" tamaşaçını uyğunlaşdırdılar, şəkillərin götürməsində aktiv əlbir olmaya təəssürlərə kəskin, partlayıcı estetik görünüş

vergilər. Onlar müasir incəsənətin əsl erkən tədqiqatçısı oldular. Dəyişik rəng uyğunluqlarında "Ağlayan qadın" şəkilində P.Pikasso, xətlərin kəskin sınıqlarında əzab çəkən qadının üzünü təhrif etmiş güclü ağrı göstərilmişdir. Tamaşaçının baxışı ağızın ətrafında solğun görünən dodaqları və gözlərin , alının formaları yarılmışdır insanın ruhunu anladmışdır.

Avanqard fransız kinosunda 1918-ci ildən başlayaraq başlıca istiqamətdir. "Avanqard" xadimləri orijinal ifadəli vasitələrin axtarışlarını aparırdılar. 1920-ci il "avanqardistlər" yaradıcılığında formalizm tendensiyaları üstün oldu. 1930-cu illərdə böyük hissə onları realistik incəsənətin mövqələrinə keçdi.

Avanqardizm daha çox radikal bədii tendensiyaların ümumi adı ilə xarakterikdir.1910-cu ilin incəsənətində onların erkən sərhədi hesab edilirdi.Bu dövürlərdə avanqard fovizmlə və kubizmlə göstərilmişdir. Əvvəl olmuş sülublarda avanqard sənətin nisbəti belələri kimi polemik əənəçiliklə kəskin və xüsusi idi.Bütün bədii dilin güclü yeniləməsinə gətirib çıxarıb.avanqardizm xüsusi geniş miqyası incəsənətə vasitəsi ilə cəmiyyətin yenidən qurmasının imkanına utopik ümidlər verdi. Onun çiçəklənməsi müharibələrin və inqilabların dalğasıyla üst-üstə düşdü. XX əsrin ikinci yarısında onun əsas prinsipləri postmodernizmdə kəskin tənqiddə məruz qaldı.

Avanqardizm incəsənətdə müxtəlif axınların ümumi adıdır. XX əsr realizmlə kəsən və bədii ifadənin axtaran yeni formalarını avanqardizm nədəsə başçılıq etməyə köməklik göstərirdi.

FƏSİL III. AVANQARD ÜSLUBUN MÜASİR DƏBƏ TƏSİRİ

Nadir hallarda mən eşitmirəm: "Mən dəb maraqlandırmır", "Mən dəbdə olan olmağa çalışmıram", "Mənə sadəcə qarderobu yeniləmək, dəstləri seçmək (götürmək) lazım".

Heç şübhə doğurmadan söyləy bilərik ki, kor-koranə şəkildə dəbi izləmək dəblə uyğunlaşmağa getmək, onun qurbanına çevrilmək və hətta faciə kimi dəbdə olan məxmər çəkmələrin və ya gödəkçənin yoxluğunu qəbul etmək lazım deyil. Lakin biz sərbəstdir və ya aktual formada, müasir şeyləri bilmədən alırıq və istifadə edirik.

İnsanın obrazı bütövlükdə vahid siması formasında qəbul edilir. Məhs o səbəbə görə də istər geyim tərzimiz istəsə də gündəlik həyat yaşamımıza gör kənardan vahid forma görsədirik.

Şübhəsiz söyləyə bilərik ki, moda həyatdan qopardılmamışdır!. Dəbə siyasətə təsir edirlər, iqtisadiyyat, fəlsəfə və yeni texnologiyalar, insanların inkişafı ilə çox yaxından əlaqəlidir.

Dəbdə olan sənaye bizim ehtiyaclarımızı öyrənir, araşdırır və hətta tendensiyaları qabaqcadan bilir, və bizi ona hazır edir ki, biz qabaqcadan bu vəziyyət ilə tanış olaq.

Həyat yeni yaşam tərzləri zaman dəyişdiyi kimi, qadın, kişi dəbi də dəyişir və təssüf ki, bundan qaçmaq mümkün deyildir.

Yaranmış ənənəyə görə Nyu-Yorkda, Londonda, Milanda və Parisdə payızda yaz yay geyimin yeni kolleksiyalarının nümayişləri keçirlər, və növbəti ilin payız-qışına bu nemaişlər davam edir, lakin bir neçə aydan sonra onlar satışda meydana çıxırlar.

Həyatın ritmi sürətlənir, və dəbdə olan biznesdə dəyişikliklər olur. Burberry, Tommy Hilfiger, Tom Ford qaydalardan geri çəkilirlər və dəbin həftələrində cari mövsümün kolleksiyasını göstərilər, və bu nümayişdən dərhal sonra bu geyimləri almaq olar.

Yüksək dəb qabaqcıl dizayner ideyalarını göstərir, və o öz üzərində dəbdə olan tendensiyaları əks etdirirlər, ən yaxın gələcək nümunəsi hesab edilir. Sözsüz ki, onların yaradıcılığını dərk etməsinə və təcəssüm etməyə hansısa bir vaxt lazım olacaq.

Dəbdə olan tendensiyalar vardır ki, biz onları birdən yəni dərhal qəbul edirik, amma zamanla onlara öyrəşi, onlardan gündəlik həyatımızda da istifadə edirik.

Kimsə camaatdan seçilmək istəyir və müasir trendləri tez uyğunlaşılır və hamı kimi görünməyin əleyhinə olaraq hamıdan fərqlənməyi, seçilməyi istəyərək daha fərqli geyim nümunələrindən istifadə olunur.

Müasir dəb dedikdə yaradıcılıq oyunu ağıla gəlir ki, burada da qayda yoxdur.

Söyləyə bilərik ki, hər kəs tərəfindən asanlıqla qəbul olunmuş standartlar keçmişə getdi. Daha bu yaxınlarda tona tonu ayaqqabını seçmək bacarığı dadın və stilin nümunəsi hesab edilirdi, çantanı, şərf, əlcəklər, baş geyimi və s geyimlərin fərqlilikləri göz öxşayır. Dəb aləində müqayisələrin oyunu aktualdır, və dəbdə qeyri-adi uyğunluqlar, aksesuarların gözlənilməz kombinasiyaları, stillərin qarışdırılması, mövsümlər, uzaq rənglər konseptualdır, fakturalar, başqa sözlə ahəngdarlığın pozulması gündəlik həyatda da bəyənilən və istifadə ediləndir.

Əksər hallarda bizim qarderobumuz üç əsas qrupa bölünmüşdür: gündəlik və çıxış və iş üçün geyim. Məhs bu səbəblərdən geyimlərimiz standartlaşmaqdadır. Görünür ki, məxmərdən kostyum və ya jaket xüsusi geyinib-kecinmiş şeylər daha qarderobumuzda yoxdur, və qarderobumuzda kazaklarla və böyük çantayla, cinslərlə və tumanlarla yer alır və biz onları sevərək daşıyıyıq.

Həcmli svitşotı, cins gödəkcələri qadın obrazına əla yaraşan geyim formalarındadır.

Müasir dəbdə paltar stilində ipək donlar uzadılmış qolla sviterə geyir və ya idman gödəkcəsiylə önəmli yer tutur. Əgər iqlim icazə verirsə, onda geyim ola bilər və bu geyim formaları əvəzolunmaz hesab edilir.

Müasir dəb insanların ağıllarını silkələyəcək qədər ahəngdar oldu və insanların formalarına gözəl yanaşmaqla yanaşı onları cəzibədar göstərdi.

Müasir dəb bizə seçim azadlığını verir, geyim vasitəsilə özünü ifadə etmənin imkanı və bu sağlamlığın ahəngini üzərində daşıyır. Amma seçimi harada və necə etmək, geyimləri haraya və hansı üslubda geyinmək çox vacib elementdir.

Görünür ki, müasir dəbdə qayda yoxdur, dəbdə olmaq sadəcə zövq seçimi ilə əlaqəli olacaqdır və hər kəs öz seçimini özü edəcək.

Müasir olmaq üçün zadəganlıq özü lazımdır deyə düşüncələr yanlışlıqlarının fərqi deyildir, öz bədəninin nisbətləri, dəbdə olan tendensiyalar yalnız deyil onlar geyimdə, həm də ayaqqabıda, aksesuarlar, saç düzümünə, makiyaj qısacası hər bir detaylara ayrılıqda diqqət yetirməlidirlər. Onlar öz istədikləri obrazı yaradaraq, istədikləri həyat tərzinə qovuşurlar.

Müasir stil deyildikdə bu müxtəlif geyimləri seçmək, qatışdırmaq, öz qarderobunda şeyləri uyğunlaşdırmaq, görmək və dəbdə olan detallardan istifadə etmək bacarığı nəzərdə tutulur.

3.1. Dəb aləmində avanqard üsluba müraciət

Dəb digərlərinə əks olan iki əsas məsələni əhatə edir:

1. Dəb - insanları digərlərindən fərqləndirən bir vasitədir.
2. Dəb – digərlərindən fərqlənmək, onlara bənzər olmamaq vasitəsidir.

Dəb təbəqələşmə cəmiyyətdə sinifi mərtəbələşmə həmçinin seçilmələrin xarici ifadəçisi funksiyasını daşıyır. Sosioloq və dəb tədqiqatçısı E.Fuks bu barədə qeyd edirdi:

«Xüsusi olaraq, sinifləşmə məhdudiyyətləri ləğv olunduqdan sonra, bir çox insanlara vətəndaşlıq haqqı verilməmişdir. Bu insanlar bərabər hüquqları və vəzifələri qazanmışdılar. Beləcə hərbi mundirdən digər – belə bir qayda və tələb yoxdur ki, usta bu ya da başqa libasda gəzə bilməz, xadimə ya da təmizlikçi qadın hansısa bir materialda olan parçadan paltar tikə bilməz yaxutda sevdiyi aksesuarlardan istifadə eleyə bilməz. və s. buna görə də, üst təbəqəyə mənsub

sayılan insanlar toplu şəkildə, bacardıqları qədər «misera plebs»dən seçilmək tələbi ortaya çıxır. Digər deyimlə, bütün zahiri haqq eyniliyini saxlanılmaqla, üst cəmiyyət özünün yüksək mövqeyini bildirmək üçün bu üsulun əlindən vermək istəmir».

Modanın inkişaf mərhələsi – hər zaman addımlama formasında səciyyəlidir. Referent topluluqlar cəmiyyətdən uzaqlaşır, cəmiyyətsə bunlara çatmağa can atır. Bəzi zamanlarda bu gedişatın trayektoriyası yumuruluq xarakterinə əsaslanır. Belə hadisə təxminən belə ərsəyə gəlir: Cəmiyyətin təzəcə geniş daban ayaqqabı ilə təmin olunmuşdur ki, moda «pioner»ləri ensiz dabanlı ayaqqabı modellərinə keçərək, kütlə onların ardınca əgədə bilir. Cəmiyyətin yeni aldığı, yeni ensiz dabanlı ayaqqabı, ikinci dəfə istifadə edilməmiş, «pioner» toplular yenidən, görünüşü bütünlüklə dəyişdirilmiş, ancaq iri dabanlı ayaqqabılara keçir. Belə zaman cəmiyyətin aldığı ayaqqabının keyfiyyəti yaxşı olmadığına üçün bunlar ya xarab olmuş və ya artıq köhnəlmiş bilib çoxdan atmışdı. Digər halda köhnə tip yeni saxlanılarsada o «mənə əski» təsiri bağışlayır, ona görə ki, silueti yenilənmiş təzə model, bir öncəkindən çox fərqlənir. Beləcə yenilik davamınca qaçış olur. Modanı bərqərar edənlər cəmiyyətin çoxundan yəni əksəriyyətindən ayrı gəlir mövqeyinə və ya statusa sahib oldu olduqlarına görə bunlar, dəb mədəniyyətində başlanğıc qoyan irəliləməyi öz üzərinə alırlar.

Ancaq onlar, öz fikirlərində qırağa doğru sərt addımlar da ata bilmirlər. Bunlar «ağ qarğa»ya oxşamaq istəmirlər. Bu zaman bunlar cəmiyyətdən ayrı qalaraq özlərinin kapitallarını əllərindən buraxmaq təhlükəsində qalmıqlarıdır. Onun üçün də bunlar əsas uyğun seçimi seçirlər;

1. Bunlar «hərəkət formasındadırlar».
2. Ancaq bunlar hərəkətdən «çox irəlilədirlər».

E.Fuks bu mövzu barədə yazmışdır ki: O, şəxslər ki, özlərinin fərqli libası ilə fərqlənməyi düşünmür, bunların iki fərqli yolu vardır:

1. Dəbin və ya dəbin başqa sözlə desək modanın tez-tez yenilənməsi müvəffəqiyyətli olmaqdır. Belə vəziyyətdə maddi durumu az olan insanlar onlarla

eyni geyinə bilməyəcək.

2. Bacardığımız qədər « eleqant » geyinmək ».

Bunların hamısı dəbin yenilənməsi həmçinin dəbin təzə texnologiyalara cəhd etməsi xarakterinin gümanedilməz istiqamtdə real mahiyyətidir.

İstehsal prosesində xarakter daima hərəkət həmçinin tərəqqiyə bağlı olmaqda vardır. Ona görə ki, istehsal, xarakteri etibarlıyla seçilən və kütləvidir. Bu, ancaq adi formada o zaman inkişaf edlə bilinər ki, toplu olan istehsal həmişə buna təzə tələblər gətirsin. Lakin toplu istehsal pul qazandırır. Bu, yerdə ki, cəmiyyətə geyimi fiziki formadan sıradan çıxanadək istifadə edirlərsə, istehsal edənlərin irəliləmə stimulu qalmayacaqdır. Bu səbəbdən də moda tələbatın artımını qeyri tərbi formada yaradır.

Bu zaman, fiziki cəhətdən yararsız sayılan söz deyil də, moddan düşən, «məna köhnələn» libaslardan rədd edilir. Belə proses ilin bütün fəslində baş tutursa, deməli o qədər də az deyildir. İstehsalat təşkilatçıları geyim «pionerlərini» cəmiyyətdən ayırılmağı təmin edə bildikləri kimi, həmçinin cəmiyyətin bunların arxasınca irəliləmələrini təmin etməkdə xüsusi yön olaraq özlərini göstərirlər. Ona görə ki, təkə belə bədii yürüş, bunun bitməyən gəlirini kömək edir. Bu səbəbdən də bir çox geniş və sıx moda istehsalçılarıözlərində «elitar olmaq» «demokratizmi» bərabərləşdirirlər.

Kütlədən seçilmək cəhdi, dizaynerlərin irəliləyiş yönümlü motividir. Buna əsasəndə dəb, stil yetərincə sosial eyniliklərin var olduğu toplumda inkişaf edir. Bir halda ki, belə toplumlar sağlam çəkişməyəcün yetəri şərait olmalıdır. Təmzilik işçisinin də maliyyə baxımdan imkanlı insan kimi geyinmək, həmin insan geyindiği kimi geyinmək vəonlar kimi yaşamaq hüquqları vardır, lakin belə olan vaxt ərsəyə gələr ki, ona həmin işçinin maddi vəziyyəti şərait yaratsın. Bu şəxslər arasında hüquqi eyniliyi təmin edilmişdirsədə bu cür maddi vəziyyət eynisizliyi özünü dəqiq aşkar edir.

Dəbin yarandığı cəmiyyətdə sosial differensasiyanın, dinamikliyin və həmçinin sosial mobilliyin olması şərtidir. Modanın dayanıqlılığı ilə bağlı, maddi

cəhətdən zəif və həmçinin mədəni dəyərlər baxımından məhdud, yeni birtipli təbəqənin mövcud olduğu ölkələrdə yeni dəbin yaranması həmçinin onun inkişaf etməsi sürətli proses kimi baş verə bilməz.

Moda sosial meyyar olaraq onun formasında fərqli dərəcəli sərtliyə sahib ola bilər. indiki zamana kimi bütün satış məhsulları «modada qalan» və ya «modada sayılmayan»a ayrılırlar. Bunlarla bərabər ilk qrup tam və təmiz cəhətə sahib olurdu ki, belə cəhətlərə sahib ola bilməyən avtomatik olaraq digər yeni qrupa ayrılırlar. Zaman keçdikcə dəbinəvvəlki kəskinliyi və birmənəliyi itməyə başlayır. Postmodern dövürünün digər üslublara ayrılır ki, bunlardan hər hamısının da «dəbdə qalmaq» haqları vardır.

C.Kampbell bu mövzu barədə deyirdi: «bu zaman günümüzdə dəb» yox dərəcədədir, günümüzdə «dəblər» vardır. Modada hesab olunan libasların insanlar arasında aktiv sahələnmə prosesi, şəxsiyyət faktoru hesabına əmələ gəli. Zamanla belə hallarda belə hadisə müqavimətə rastgəlir. Ona görə ki, təzəliklər əhali tərəfindən fərqli formalı tezlikdə qəbul olunur. Şübhəsiz ki, burada maddə materialı imkanlarında önəmli rolu var. Dəbin insanların yaranması ilə birlikdə meydana çıxması məsləsi, ancaq müxtəlif ölkə və dövrlərin özünəxas geyim, aksesuar bu günkü mənada yox, daha geniş mənada istifadə edildiyi doğru hesab edilə bilər.

Ancaq dəb sosiologiyası baxımından “Təsərrüfatın yaranmasından əvvəl və təsərrüfatla məşğul olan insanların çox olduğu cəmiyyətlərdə dəbdən yox daha çox adət ənənələrdən bəhs etmək mümkündür. Dəbi əsasən sənaye inkişaf mərhələsində olan cəmiyyətlərin şəhərlərində görmək mümkündür”.

İkinci yanaşmaya görə bu günki dəbin yaranma tarixi kimi sənaye çevrilişi və Fransa çevrilişini qəbul etmək lazımdır. 1789-cu ilə qədər daha çox saray ətrafında davam edən geyim zövqü çevrilişin bərabərlik və azadlıq mühitindən istifadə edərək cəmiyyətin bütün təbəqələrində təsir gücü olan vəziyyətə çevrilmişdir. “Fransa çevrilişindən etibarən dəb aşağı təbəqələr tərəfindən təqlid edilmişdir. Artıq dəb, “yeni olan”dır, öyrəşiləni alt-üst edən, insanı müasirləşdirən də budur”.

Sənaye çevrilişinin dədə təsir etməsinə səbəb sap və parça ixracatının daha ucuz və daha çox miqdarda olduğuna görədir. 1733-cü ildə Con Key, bir toxucunun,

iki şəxsin işini görməyinə şərait yaradan tikiş maşını yaratmışdır. Sənayedəki yeniliklər bu tarixdən etibarən dövrümüzdəki komputer texnologiyasına qədər inkişaf etməyə daavam etmişdir.

Sənaye çevrilişi dəbin yenilik və inkişafına əsaslanaraq çevrilişin də nitcələrini diqqət mərkəzində saxlandıqda texnika ilə dəb arasındakı əlaqə daha dəqiq meydana çıxır:

1. Əhali sürətlə çoxalmışdır.
2. Qərb dünyasında həyat səviyyəsi yüksəlmişdir. Həyat səviyyəsindəki artım və qətiyyət davam etmişdir.
3. Qərb dünyasında kənd təsərrüfatı hakim iqtisadi fəaliyyət olmamış sənaye və xidmət sektoruna yer vermişdir.
4. Kəndlərdən şəhərlərə köç əhalinin fabriklərdə işləməsinə şərait yaratmışdır.
5. Texnologiyanın daim inkişaf etməsinin qaydaya çevirilməsi, insan ehtiyacı üçün bəzi maddələrin ixracatda istifadəsinə şərait yaratmışdır.
6. Gəlirlərin bölünməsinə dəyişikliklər yaranmışdır.
7. İqtisadi fəaliyyət ailə daxili fəallət olmayaraq ölkə səviyyəsində və beynəlxalq ixtisaslaşmaya istiqamətlənmişdir.
8. Torpaqdan başqa ixracat vasitələrinin yəni sərmayə sahibliyinin müəyyənləşdiyi nöqtədə sosial və məslək təbəqələşməsi yaranmışdır.

Bu nəticələr dəbin yayılması kimi ifadə edilərsə sənayedəki inkişaf parçasının daha qısa müddətdə və ucuz qiymətə əldə edilməsinə görə parçanı ancaq ehtiyac üçün istifadə etməyərək aşağı təbəqədə də zövqə görə istifadəyə şərait yaratmışdır. Bu isə həyat səviyyəsinin yaxşılaşması, əhalinin böyük hissəsinin şəhərlərə köçməsi ilə başlanmışdır.

Fransa çevrilişi nəticəsində burjua sinifinin meydana gəlməsi də dəbə təsir göstərmiş, burjua sinifinin həm saray əhalisindən, həm də xalqdan fərqli geyinmək istəməsi moda dizaynerliyinin məslək olmağına şərait yaratmışdır.

Dəbin şərh edilməsində “yüksək mədəniyyətə” aid olduğu mənası hakimdir. Dövrümüzdə isə cəmiyyətdəki bütün təbəqələrin istifadə metodudur. Bu

xüsusiyyət hazır geyimin başlanması ilə birbaşa bağlıdır. Fransada hazır geyimin başlanğıcını qoyan mağazaların ilk açılışı tarixi 1847-ci ilə təsadüf edir.

Geyimdə uzun müddət eyni üslubda davam etmiş tərzdən bəhs etsək, qeyd etməliyik ki, buradakı inkişaf modadan kənar inkişafdır. İstifadədəki rahatlıq və faydalı olma ənənəsinə əməl etmə əvvəlcə dəb kimi qəbul edilsə də, daha sonra dəb olmadığı başa düşülmüşdür. Buna görə də dəb ilə ənənəvi geyim arasındakı fərq daim nəzərdə saxlanmalıdır.

1789-cu il Fransa çevrilişini dövrümüzdəki dəbin başlanğıc tarixi hesab edərsək, ənənəvi geyim ilə dəbin fərqi asanlıqla görmək mümkün olacaq. Ənənəvi geyimdə sosial mövqe əhəmiyyət daşıyarkən, çevrilişin gətirdiyi azadlıq mühiti sinif fərqi geyim yolu ilə dəqiq xətlərlə bir-birindən ayrılması prinsipinin ortadan qalmasına şərait yaratmış və bu hal geyim çeşidinin çoxalması nəticəsində yaranmışdır.

Dəbi sosial xortum kimi qəbul etsək, onu digər sosial hadisələrdən ayrılan ən əsas xüsusiyyət kimi, bəzən məntiqdən kənar və əziyyət verən ünsürləri özündə birləşdirdiyinə baxmayaraq təsirini qoruyub saxlaması ortaya çıxır,

XVIII əsrin başlanğıcında “allanqa” deyilən parikləri taxaraq pudralamaq ənənəsi mövcud idi. Bu dəb Fransa çevirilinə qədər davam etmişdir.

Bu pariklərlə müharibələrdə iştirak etmək mümkün olmadığı üçün əsgərlər üçün özəl səfər parikləri hazırlanmışdır. Dəbin ağılla mübarizəsi bu nöqtədə əhəmiyyətlidir. Çünki burada məntiqli olan əsgərlərin parik geyinməməsidir. Ancaq nüfuzlu şəxslər bu problemin həlli üçün sadələşdirici çarə təqdim etmişlər. Bənzər hal Osmanlı sarayında da yaşanmışdır. Yaşlı paşaların redinqot geyinməsi məsləsi daha sadə standartları olan İstanbulluların tikilməsi ilə həll olunmuşdur.

Dəbin insana əziyyət verməsinə baxmayaraq rəğbət görməsini Bernard Rudofski “İnsan bədəninin dəyişdirilməyə çalışılması” kimi izah etmişdir.

İnsanın hərəkətlərinə mane kimi dəb XVIII əsrin ikinci yarısında Fransada imtiyaz kimi aristokrat qadınlar arasında səbətli ətəklər dəbə çevrilmişdir. Ətəklərin ölçüsü dörd metr yarım qədər hazırlanmışdır. Aristokrat qadınlar arasında rəğbət gördüyü üçün bu imtiyaza onların da sahib olduğunu fikirləşən kəndli qadınlar da

səbətli ətəklər geyinməyə başlamışlar. O dövrdə dəb indiki kimi bütün təbəqələrə şamil edilmədiyi üçün bu ətəklərin aşağı təbəqənin qadınlarının geyinməsi qadağan edilir. Veblen "Avara sinif nəzəriyyəsi" kitabında bu ətəkləri belə təhlil edir: " Bu ətəklər əməkdən uzaq qadınları təmsil edir. Bahalıdır, geyinənə hər hərəkətində maneə törədir, onları faydalı işlərdən məhrum edir.

Geyimdə və aksesuarlarda avanqard stil, bu qeyri-adi materiallardan istifadədir, formalar, xətlər, qeyri-standart siluətlərin yaradılması və parlaq bəzəklərin və başqa aksesuarların seçimi. Avanqard stilin geyimində camaatda itirilmək mümkün deyil, buna görə bu stil ən arxayın qadınlar üçün yararlıdır, hansıların ki, hədəfi fotoqrafların və tamaşaçının diqqətidir.

Dəb deyildikdə ,bu parlaq və təəccüblü stilin tarixi dəqiq çərçivələrə və tarixlərə malik olan bir forma nəzərdə tutulmur. Dəbin tarixçilərinin əksəriyyətinin fikrincə, stil geyimdə avanqard daha yaxın olaraq XX əsrin altmışıncı illərinə meydana çıxdı. Bu geyim tipi üçün bu sadədir demək düzgün olmaz çünki o, axı əvvəl geyimlə sınaqlar böyük problemləri gətirə bildi.

Geyimdə avanqard stil deyildikdə dəbdəbəli, daha qeyri rahat və fərqli geyimlər nəzərdə tutulur.avanqard tərzində olan geyimlərə misal olaraq Pierre Cardinin dəb üslubunu misal göstərə bilərik.

Stildə avanqard üslubu deyildikdə ilk öncə ağıla gələn ekzotiklikləri və qeyri-adiliklə tipikdir. Geyimdə avanqard stil həmişə parlaqlıqdır və rüsvayçılığa çatan obrazların yeniliyidir. Geyimdə avanqard müxtəlif stillərin hansısa qarışdırılmasıyla tipikdir. Fasonlara və geyimin siluətlərinə səbəb olan parlaq neon parçalar asimetriya, geyimin və maraqlı aksesuarların daşınmasının qeyri-ənənəvi tərzidir budur stil geyimdə avanqard əsas təşkil edənlər, edənləri cazibədar və diqqətə layiq olanlara kifayət.

Tez-tez danlanan və qəbul olunmayan bu stil əksəriyyətlə uyğunsuzluq yaratasa da, avanqard stil yenə də çox pərəstişkar tapır, həm dizayner dairələrində, həm də planetin bütün guşələrində adi dəb pərəstlərin arasında özünə mühüm yer açır.

Amma bu haldı da qeyd etmək lazımdır ki, geyimin belə stili hamı getmir. Avancard geyim sitilləri, müğənlilərə, aktirisalara, aktiyorlara, səhnə iştirakçılarına çox yaraşan bir formadır və bu forma insanlarda uzun zaman diqqətdə qalır və ağıllardan çıxmaz hal yaradır.

Müasir dəbdə insanlar hər hansı dəb sərgilərində diqqət çəkən olmaq istəyirlərsə, dəb dahiləri onlara heç şübhəsiz ki, avancard üslubu məsləhət görür. Çünki bu dəb özündə bir çox fərqlilikləri birləşdirir bu fərqliliklər aşağıdakılardır.

1. Uyğunlaşdırılanı uyğunlaşdırma!
2. Qeyri-standart siluet
3. Asimetriya
4. Həndəsə
5. Formaların oyunu
6. Parlaq rənglər (güllər)
7. Parlaq aksesuarları seç
8. Cəsarətli rəng uyğunluqları, ziddiyyət
9. Müxtəlif üslub axımların uyğunluğu
10. Qeyri-adi parçalar, mürəkkəb fakturalar və. s.

Bu dəb forması bir stildə obrazların yaradılmasının əsas prinsipləridir. Bundan başqa Vivienne Westwood dizaynerlərinin köhnə və yeni kolleksiyalarının şəkillərini gözdən keçirəcəksiniz, Jean Paul Gaultier, Alexander Mc Queen, Gareth Pugh, Iris Van Herpen, Pierre Cardin, Paco Rabanne, Yohji Yamamoto, John Gallianoun bu üsluba necə və dəfələrlə müraciət etdiklərini açıq aşgar görərsiniz. Hələ diqqəti məşhurluqların şəkillərinə diqqət yetirsək, onların da geyimlərlərində bu üsluba rast gəlməmək mümkünsüzdür.

İndiki zamanda avancard geyim deyildikdə şişirdilmiş nədirsə, orta statistik insanlarına hesablanmamış, vaxtda dəbin xüsusi qabaqlaması hesab edilir.

Müasir incəsənətin bu əsərlərinin istehsalında istifadə edilən materiallar olduqca müxtəlifdir. Onlar sıxdır, bir-biri ilə birləşmələr və bunlara misal olaraq : sərt dekorativ parçalar, heyvanların dərilərinin rənginin oxşatması (təqlidi),

sürünənlərin dərisi və lak dərisi, müxtəlif formaların və istiqamətlərin böyük şəkilləri və.s deyə bilərik.

Ən xırda detallar belə avanqard üslubunun inciləri olaraq misal göstərilə bilər və onlara özəl xüsusiyyətləri bəliqli hadisələrdə, yerlərdə istifadə edilə bilər. Avanqard üslublu geyimlər tək-cə donlardan, pencəklərdən yox həmçinin aksesuarlardan da ibarət hesab edilə bilər.

Avanqard geyim sadəcə ona uyğun olan spesifik əlavəni tələb edir. Müxtəlif aksesuarlar belə əlavə kimi xidmət edir, və hələ saç düzümləri də bu stilə aid edilə bilər. Avanqard stil cəsarətli dizaynın aksesuarlarına üstünlük verir, bir qayda olaraq, təmtəraqlı və parlaqlar əl işi ola bilər ki, bu üslubun əvəzəilməzləri hesab edilsin. Hamı lazım olacaq, və özünü rahat hiss edəcəkgeyimləri fikirləşərək yeni obraza yaradacaqdır.

Stildə avanqard geyim tez-tez orijinal düymələrlə bəzədilir. Belə aksesuarlara iri zəncirbəndlər, tək və iri formalı düymələr, muncuq detallar , qaş bəzəklər və.s aiddir. Bu halda qeyd etmək lazımdır ki, bütün aksesuarlar biri tərəfdar olmağa çalışır ki, zərifliklər, incəliklər və qeyri adiliklər yaratsın.

Avanqard üslublu hətta ayaqqabılarda da öz təsirini bildirir. Belə ki, müxtəlif rənglərin obrazı, yeni formaların yaradılması və xoşagələ formalar iri dabanlar, qeyri narahət görünən görünüşlər avanqard üslubunun əksidir.

Saç düzümünün müxtəlif formaları avanqard stili olaraq nəzərdə tutulur , həmçinin hər hansı dəqiq tövsiyələrin və qaydaların yoxluğunu öz üzərində daşıyır. Sizin bənövşəyi rəngdə saçları rəngləmək və ya saçlardan nəyisə təsəvvür olunmayı, əsası yaratmaq formasıdır ki, saç düzümü sizin geyiminizlə həmahəng olsun. Saç düzümlərində avanqard stil sizin obrazınızın tamamlanması kimi görünür, bütün kostyuma bütövlüyü və ideyanın bitkinliyini verir.

Həmçinin makiyaj haqqında da bu sözləri demək olar. Fantaziyanın istənilən təzahürləri münasibdir, kimi makiyajın yoxluğu özü də bir stil forması kimi qiymətlənə bilər.

Avanqard sitil ənənənin əksi olaraq insanları ənənəyə uyğun olaraq davranmaqdan çəkindirərək onlara özlərinə daha çox güvənməyi, daha gözəl

görünməy, daha sərbəst rəftar etməyi öyrədir. Məhs bu sahədə insanlar özlərini daha rahat, qeyri adi, əvəzsiz hesab edərək özlərinə qarşı olan gücənlərini artırmış olurlar.

Danılmaz faktır ki, hazırki dövürdə geyim formaları gübdəlik geyim formasına çevrilir və hər yerdə bu geyim formalarından istifadə edilir.

Avanqard üslublu geyimləri kompleks olaraq olmasa da xırda detallarla yaxalıq, baş geyimləri, ayaqqabı, saç, makyaj olaraq ətrafımızda görmək mümkündür.

3.2. Müasir geyimin inkişafında avanqard üslubun perspektivləri

Avanqard stil rəssam-avanqardistlərin yaradıcılığında başlayan və hər zaman dəbdə olan istiqamətdir. Avanqard stil deyildikdə normaların qeyri-adiliyi güman edir və vahid konsepsiyanın altında mükəmməl yaxınlaşan parlaq aksesuarlardan istifadə və qeyri- standartlıq nəzərdə tutulur.

İndi isə avanqardın tarixinə nəzər yetirək: əvvəllər anavqad sitili hərbi stil olaraq yəni, dağıntı və müdafiə tədbiri olaraq görülürdü. Tədricən bu termin öz vaxtının istənilən qabaqcıl hadisəsinə tətbiqində əməl etməyə başladılar. Bu gün avanqardist dizaynerlər belə incəsənət növlərində rəsim əsərlərində, musiqidə və digər incəsənət sahələrində özlərini göstərirlər.

Əvvəlcə avanqardizm öz müxtəlifliyi ilə insanları özünə cəlb edirdi, öz qiyamçı sitilini itirərək, yeni formalar, yeni görünüşlərə, yeni modalara uyğun olaraq, müxtəlif stillərin konpozisiyası kimi göz önünə gəlir.

Gündəlik həyat tərzində ümumi götürülsə müasir dövürdə avanqard sitili ən dəbdə olan stil kimi, insanları özünə cəlb edir. Müxtəlifliyi ilə həm də avanqard stili öz ahəngdarlığını, rahatlığını, fərqliyini və tarixiliyi müasir dizaynerlər yenidən canlandırmağa çalışırlar.

Bir sıra ələmətlər var ki, müasir dəbdə məhz avanqard üslubuna uyğun əlamət hesab edilir. Bunlar fərqli materiallardan istifadə, formalar, xətlər, qeyri-standart

siluetlərin yaradılması, tez-tez üstün tutma həcmli həndəsi fiqurlara verilir, asimmetriyalar, parlaq aksesuarlardan istifadə misal göstərilə bilər. Müasir dizaynerlər gündəlik yaşam tərzinə uyğun avanqard üslubuna aid olan geyimlərin geyinməsinə müsbət qarşılayır, onlar bu geyimlərin rahat və sevilən olmadığı halda avanqard formalı aksesuarlardan da istifadəni daha məqbul bilirlər, sayırlar edirlər.

Bu təəccüblü stilin tarixi dəqiq çərçivələrə və tarixlərə malik deyil. Müasir tarixçilərin əksəriyyətinin fikrincə, podiumlarda avanqard daha yaxın XX əsrin altmışıncı illərinə çıxdı və ilk növbədə böyük sensasiya yaşatdı.

Modelyerlərin arasında sadəcə avanqard üslubla məşğul olan dizaynerlər qeyd edə bilərik ki, mövcud deyildir. Lakin əminliklə deyə bilərik ki, müasir geyim formaları üçün çalışan, müasir dizaynerlərin hər biri hazırladıqları geyim firmalarında avanqard üsluba da üz tutur həmçinin bütün geyimlərə geyimə avanqard üslubun hər hansısa parçasını əlavə edir.

Çox modelyerlər öz kolleksiyalarında məşhur modelyerlərin geyimlərindən olan avanqard üslubun detallarını götürərək onlara yeni can verir və onları müasir dəbə uyğunluğunu təmin edir. Belə, dünyanın ən böyük modelyerlərindən biri Pierre Cardin. Pierre Cardin bu stilin əcdadı hesab edilməyə layiqdir. Onun yer kürəsinin birinci süni peykinin işə salınmasına həsr edilmiş öz əfsanəvi kosmik kolleksiyasını yaratdıqdan sonra məhz bu stil modaya qədəmlərini qoydu və bu zamana, hal-hazırda qədər çatdı. Sevilən kolleksiyalarında kardadır asimmetriyanı və füsunkarlığın ahəngini qoruyurdu buna görə də avanqard üslubunun əsasını təşkil etdi (Və bu da avanqard üslubunun əsasını təşkil etməyə başladı Məhz onun kolleksiyaları bu gün geyimin avanqard stilinin əsası kimi baxılır. Bə əsaslarda böyük detallar, parlaq rənglər, hər hansı bir detalın qeyri-standart, bəzən güclü artırılmış ölçüləri deyə bilərik. Bütün bunlar işdə böyük modelyer istifadə etməyə fikirləşdi.

Vivienne Westwood həmçinin çox yeni istiqamətin onun gözlərində yenidən doğulmuşdan götürdü. O bir çox mərhələ keçdi ki, bu mərhələlərdən ən əsası avanqard üslubda olan saç və makyaj stillərini hesab edə bilərik. Məhs bu dizaynerin sayəsində avanqard stildə olan saç və makyajlar dəbə öz qədəmlərini qoydu.

Daha kiçik işlərlə özünü tarixə yazdıran Amerikalı dizayner Zandra Rhodes, avanqard stildə işləmiş Britaniya dizaynının yeni dalğasının yaranmasının səbəbkarıdır. O həvəsli teatr geyimlərinin və səhnə libaslarının yeni formalarını və avanqard formaların cəmiyyətə qəbul olunmasını əsas banısı hesab edilir.

İssey Miyakinin yapon texnikasının müasir tərtibatçılarından və texnikalarda olan yeni stillərini yaradaraq, iş geyimlərində iri kasklardan, yaxalıq və iri ciblərin formalarını dəbə gətirdi.

Müasir dəbdə avanqard üslubu öz əksini tez-tez tapır və özünü yeni formaları ilə insanları diqqət mərkəzinə çəkir. Bu stilin məşhurluğu nəticəsində, onu San Fransiskoda Dəbin Məktəbinin öyrənilən predmetləri siyahıya saldılar, hansı ki, dünyada dizaynerlər üçün ən əhəmiyyətli təhsil müəssisələrindən biridir.

Müasir avanqard modelyrlərin arasında Qaretaların gənc ingilis dizayneri gözə çarpan adamdır. O gündəlik kostyumların yaradanı insan kimi fəaliyyətə başlayırdı, ancaq böyük müvəffəqiyyətlərə tez nail oldu və dəbdə olan podiumlarda, işin öz xüsusi tərzindən istifadə edərək avanqard üslublu geyimlərin ahəngini hamıya çatdırır.

Avanqard stilə maraq bu gün xüsusilə böyükdür. Məhz bu axın modelyrlərə və onların müştərilərinə orijinallığın xeyrinə darıxdırıcı geyimlərdən imtina etmək imkanını verir.

Öz obrazında avanqard xarakteri çatdırmaq üçün, bütün onun detallarını fikirləşmək dəqiq əhəmiyyətlidir. Çünki avanqard stil qeyri-adi və fərqli qərarların bolluğu özündə nəzərdə tutur, yenə də elementlərin harmoniyasıyla və vahid konsepsiyayla fərqlənir. Bu səbəbdən irinci növbədə onunla müəyyən edəcəksiniz ki, hansı obrazı yaratmaq istəyirsiniz və buna əsaslanaraq, aksentləri düzgün yerbəyer edilməlidir. Məsələn, saç düzümünə ən böyük halda diqqət mərkəzində olmaq və geyimdə daha çox saxlanmış olmaq və ya əksinə geyimdə cəlbediciliyə üstünlük verərək saç düzümünün sadəliyini önə çəkə bilərik, vurğuluya bilərik.

Avanqard Müasir dövüdə avanqard üslubunun əsas prespektivi kimi Abstrakt printamiylə şeyləri seçirik, naxışla tikişlər, şəkillər, asimmetriyi örtərək fərqli və daha mükəmməl formalara üstünlük veririk. Məsələn, bu həcmli çiyinlərlə pencək

ola bilər, müxtəlif uzunluğun və yaxa-rəfinlə kənarları öylemək olar, demək olar, deyə bilərik. Həmçinin dekorativ tikanlarla bəzənmiş karkaslarda hər cür yubkaları misal gətirə bilərik bu geyim formasına.

Avanqard Stildə donlar – bu çox güman ki, qarderobun ən maraqlı predmeti olaraq hesab edilir. Belə geyim (dəstə) özündə dekorun müxtəlif elementlərini uyğunlaşdırma və ekstremal formalarla fərqlənə bilər. Məsələn, bel sahəsində böyük bant, çiyinlər, sinə və ya ombalar sahəsində həcmli detallar – avanqard donun parlaq fərqləndirici xüsusiyyətləridir.

Avanqard üslubda olan ziddiyyətlər – avanqard stildə praktik olaraq istənilən kostyumun əsasıdır. Bozun, qaranın kombinasiyasından və ağ rənglərdən başlayın və narıncı, elektrik sarısının və çəhrayısının, yaşılının, mavisinin onların parlaq ləkələriylə durulaşdırın.

Təcrübə aparmaq olar və materialların kombinasiyalarıyla, onların ziddiyyətindən oynayaraq avanqard formalı geyimlər əldə etmək asandır. İki-üç müxtəlif faktura seçin, məsələn, kobud yunu, pambıq və atlas və onları üçü birlikdə uyğunlaşdırmağa çalışın. Materialların səthi (üzü) bir-birindən maksimal fərqlənməlidir, deyək ki, bir geyimdə hamar və qabarıq, metallaşdırılmış, tutqun və parlaq səthlər olur.

Müasir dəbdə avanqard formalı dekor və aksesuarlar:

Dekorun böyük və diqqət cəlb edən elementləriylə geyimi seçin: plastik düymələr, ildırımlardan və metal plastinkalardan applikasiyalar, naxışla tikişlər, kontrast yerləşdirmələr və.s. Aksesuarlar kimi mürəkkəb konstruksiyaların qeyri-adi formaların həcmli plastik və metal qolbaqları, böyük sırğaları, böyük eynək və boyunbağısı, qeyri-adi şlyapalar, çantalar və şərfləri istifadə edin.

Ayaqqabı baxımından ən yaxşı variant avanqard obrazı əlavə etmək üçün, fiqurlu dabanda ayaqqabılar və ya çəkmələr olacaq. Mümkün qədər çox qeyri-adi formalara üstünlük verilməlidir. Ən yaxşı nümunə – Alexander McQueen kolleksiyalarından modellərdir, Thierry Mugler, Pierre Cardin, John Galliano onlarda bu siyahıya əlavə edilə bilər, etmək olar.

Məhşur dizaynerlərin gündəlik həyatımıza təsiri əsasında yaratdıqları avanqard formalı geyimlərə baxaq:

Pyer Kardadır:

Pyer Kardadır 1960-cı il dəbdə olan Olimpə avanqard stilin rəsmi girişi hesab edilir. Fransız modelyeri Pyer Kardadır dünyaya stildə öz kolleksiyasını avanqardı təqdim etdi. Məhz bu cəsarətli stilin banisi hesab edilir. O Yer kürəsinin süni peykinin bəşəriyyətinin tarixində işə salmaya kosmik avanqard stildə öz kolleksiyasını birincini uyğunlaşdırdı.

Müasir dövüdə Avanqard stilin adı çəkilirsə onun üç istiqamətini dilə gətirməmək olmaz.

Avanqard geyimdə öz ideyalarının təcəssüm etməsinin bir neçə variantı var:

1. Konseptualizm – avanqard stilin klassik versiyasıdır.

Konseptualizm avanqard stilin ən radikal növüdür. Bu gündəlik yaşam tərzini üçün hazırlanan geyim deyil, amma dizaynerin özünü yaxşı tərəfdən göstərmək və ya isbat etməsi, bu geyimə ehtiyacı var. Belə ki, avanqardis dizaynerlər geyimin köməyi digər öz konsepsiya ideyasını təcəssüm etdirir.

Adətən belə geyimlə adətən podiyumlarda və səhnələrdən başqa heç yerdə qarşılaşmırıd. Lakin müasir dövüdə avanqard üslubuna gündəlik həyatda da sıx rast gəlinir. Parçadan başqa hətta belə geyim plastik kütlə, halqalar, bumaqi, selofanın tipinin materiallarından, kağızlardaç karton və dəri oymalı materiallardan da istehsal edilmiş ola bilər.

2. Dekonstruktivizm – avanqardın xüsusi istiqamətidir. Dekonstruktivizm sanki əsirlərlə formalaşmış stilin və dadın qanunlarını tapdalayır və yenidən gündəlik həyat tərzində ona can verir.

Dekonstruktivizm hələ də assosiasiyada dizaynerlərin oyunu adlandırmaq olar. Dekonstruktivizm geyimin yeni fəlsəfəsidir. Ona yapon dizaynı böyük təsir göstərdi. Məsələn ondadır ki, yapon dizaynerləri detallara və elementlərə geyimi parçaladıqlarına şeylərin mahiyyətinə böyük titrəməylə fərqlənirlər. Bu fəlsəfədə yeni obraz yaradılır və ənənəvi geyimə heç oxşar deyildir. Dekonstruktivizm haqqında danışırlar. Belə libas sitatlara parçalanmış, yerləşdirilmiş" hesab edilir.

Onlar dekonstruktivizmdə fraqmentlərlə oynayırlar, tamın (bütövün) tikələri, formayla və geyimin enməsiylə manipulyasiya edirlər.

Avanqard istiqamətin geyimilər özlərində qəsdən formasız, asimmetrik, qeyri-adilik daşıyırlar. Ülgülərin formaları, lekalları tikilmə formaları özündə əks etdirir. Bu istiqamətin dizaynerləri forma və geyimin funksionallığı haqqında insanların ənənəvi təqdim etmələrini dağıdırlar. Belə geyimdə başa çatdırılmamanın elementi olur. Maraqlıdır ki, natamamlıq bir şey yapon estetikasının qaydaları üzrə indiki və canlı əlamət hesab edilir.

Dekonstruktivizma istiqamətinin pərəstişkarları tərəfdarları vardır. Onlar aşağıdakılar misal ola bilər: Yodji Yamamoto, Kavakubo Reyaları, Martin Mardjela və.s.

3. Minimalizm – özünü avanqard stilin təmkinli istiqamətidir. Bu stildə düz xətlər, sadə tikişlər, enli geyim formaları, az aksesuarlar öz əksini tapır.

Nəticə və təkliflər

Müasir dəbin formalaşmasında avanqard üslubunun təsiri mövzusunda aparılmış tədqiqatı işində əldə olunan nəticələr:

1. Müasir mədəniyyətdə geyim, dəb və üslubların insan həyatında olan önəmli rol oynamışdır.

XX əsrin sonunda geyimin sosiomədəni funksiyaları xalqlar arasında bağlayıcı bənd rolunu oynamışdır.

Müasir geyimin yarıması yollarında bir neçə prinsip önəmli hesab edilmişdir və müasir geyimlərin insanların həyatına müsbət təsir etdiyi nəticəsinə gəlinmişdir.

2. Avanqard üslubunun dəbin inkişafında önəmli təsiri olmuşdur. Təkcə səhnə geyimlərində deyil həmçinin gündəlik həyatımızda da avanqard üslublu geyimlərdən və ya avanqard üslublu geyimlərin müəyyən detallarından istifadə olunduğunu görürük. Belə bir nəticəyə gəlmək olar ki, müasir dövrümüzdə avanqardlu geyimlər dəbə müsbət təsirini göstərmişdir.

Avanqard cərəyanı özündə ifadənin orijinal, bədii obrazların vurğulanmış simvolizmiylə heyranedicili gözəlliyini birləşdirən bir cərəyan olduğu nəticəsinə gəlinmişdir.

Avanqard üslubunun formalaşmasında incəsənətin təsiri önəmli rol oynadığı nəticəsinə gəlinmişdir. Avanqard üslubuna müraciət etmiş incəsənətin dahilərindən P. Pikaso, M. Şaqala, S. Dali və başqalarının adlarını çəkmək olar.

3. Avanqard üslubunun müasir dəbə təsiri çox böyükdür. Beləki, müasir dəbdə təkcə səhnə geyimlərində deyil, gündəlik geyimlərdə də avanqard üslubuna müraciət edildiyini görürük.

Dəb aləmində dizaynerlər avanqard üslubuna geniş müraciət edilir. Geyimlərdə tənənəni, rəngarəngliyi və fərqliliyi sevən dizaynerlər bu üsluba müraciət edirlər. Bunlardan Coco Chanel, Versace, Fəxriyyə Xələfova.

Müasir geyimlərdə avanqard üslubunun prespektivlərindən aksesuarlar, baş geyimləri, ayaqqabılar, səhnə geyimlərində, gündəlik geyimlərdə və.s olduğunu gördük.

Aldığımız nəticələrə istinadən qeyd etmək olardır ki, dəyişən cəmiyyətdə dəbin nəzəri və metodiki məsələlərinin təhlili daha da ətraflı tədqiqat işləri tələb edir. Avancard üslublu geyimlərin insanlara daha da tanıtılması, sevdirməsi və gündəlik həyatımızda bu üsluba daha geniş yer arıymamız lazımdır.

Bu dissertasiya mövzusunda da o, yalnız müəyyən mövzu daxilində tədqiq edildi. Qeyd etmək lazımdır ki, bu tədqiqat bir sıra suallar meydana doğurmuşdur ki, bunlara cavab da araşdırmalar zamanı təhlil olunan məsələlərdə öz həllini tapıb.

İSTİFADƏ OLUNMUŞ ƏDƏBİYYAT SİYAHISI

1. Cemi Hakka, Moda Olgusu, Vakka Yayınları, B.T.Y. 234 səh.
2. Eurin Yurtari, Deb giyim eçyalatında lider ve izleyici kisilerinin Sosyoloji
3. A.S.Əliyev “Türk milli xalqların libasları” (Rəng bədii-estetik dəyərlərin daşıyıcısı kimi) Dərs vəsaiti “baki” 2016 , 126 səh.
4. S.S.Dünyamalıyeva “Moda tarixi və dünya xalqlarının milli geyimləri” baki “Təfəkkür” NPM, 2003, 305 səh.
5. N.R.Yunuslu “ Müasir modanın inkişaf tendensiyası” “səda” 2007
6. E.N.Qasımova , L.H.Məmmədova “Kostuyum kompazisiyası”. – Bakı : “ Təbib” nəşriyyatı, 2013, 181 səh, 56 illustrasiya.
7. Cəfərova.S.M – Z.İ.Xəlilova. “Qadın geyimlərinin konusturuksiya edilməsinin əsasları” Bakı 2011 “ Elm və Təhsil”, 129 səh, 5 illüstrasiya
8. Əliyeva.S.T. “Geyimin modelləşdirilməsində kompazisiya ve materialın rolu” baki 2011, 89səh
9. Əliyeva. S.T. “geyimin modelləşməsinin üsulları” baki 2012, 59 səhifə.
10. Duygu Ozan “ Deb gecmişdən günümüz egibi giyim ve kusam, sitiller” “kəknüs” 2014, 485 səh.
11. A.N. Пармои «Композиция костегпрюма». М, Легпромиздат, 1986.
12. Т.Н.Козиова Основы теории проектирования костюма. М. Легпромиздат,, 1989.
13. Бердник Т. О. Дизайи костюма. Некадова Т. П. Изд. «Феникс», 2000.
14. Л.Кибалва, О.Гербенкоа, М.Ламаров. Иллюстративная знциклопедия мода. Прага, 1988.
15. М.Н.Мерцалов «История костюма», изд. «Искусство», М. 1998.
16. Композиционные средства и приемыхудожественной выразительности в дизайн. Б. ВНИИТЕ, 1892.
17. И.Игтен. Искусства Формы. 2003.

18. Леса Савахата «Гармония цвета». Справочник упражнений по созданию цветowych комбинаций. М. Астрель. АСТ 2002.
19. И.Итен. Искусство цвета. 3-ое изд. М.Д.Аронов, 2002.
20. Кох. Э., Вагнер Г. Индивидуальные цвета. М. 1995.Беляева М. Н. Зрительные иллюзии. М. 1995.
21. www.wikipedia.az
22. www.azerbaijans.com
23. www.kultaz.com/docs/n_2_8.pdf
24. http://beauty.wildmistress.ru/wm/beauty.nsf/publicall/8502976_istoriya_mody
25. <http://wiki.wildberrise.uru/styles/%D1%82%DO%BF%D0%BE%D1%D1%>
26. www.kultaz.com
27. www.kultura.az
28. www.palitr.am.worldpress.com
29. www.press.az
30. www.ru.trend.az/life/culture
31. www.news.az
32. www.mim.az

ƏLAVƏLƏR

Avantgard Moda

Müasir dəbin formalaşmasında avanqard üslubunun təsiri.

XÜLASƏ

İllər keçdikcə dəb anlayışın həqiqi mahiyyətinin təsbit edilməsindən dolayı onun nəzəri və metodiki göstəricilərinin aşkar edilməsi gərəklidir. Bu səbəbdən Dizayn elminin Moda sahəsinin öyrənilməsinə həsr olunmuş tədqiqatlar mühüm əhəmiyyət kəsb edir.

“Müasir dəbin formalaşmasında avanqard üslubunun təsiri” mövzusunda yazılan bu Dissertasiya işi giriş hissə, üç fəsildən, (altı yarım fəsil), Nəticə və təkliflərdən və İstifadə olunmuş ədəbiyyar siyahısından ibarətdir.

Tədqiqatın giriş hissəsində tədqiqatın sturukturu, tədqiqatın mahiyyəti və başqa bu kimi xüsusiyyətlər barəsində məlumat verilmişdir.

Dissertasiya işinin birinci fəsili « Müasir mədəniyyətində geyim, dəb və üslub » adlanır. Birinci fəsildə dəbin meydana gəlməsi, dəbin yaradılma prosesinin mərhələləri və dəb istehlakçıları haqqında məlumatlardan bəhs olunur.

Dissertasiya işinin ikinci fəsli « Avanqard üslubunun yüksək dəbə təsiri » adlanır. Bu fəsildə indiki zamanda yaradılan və ərsəyə gələn yeni üslublar haqqında məlumat vardır. Burada Avanqard üslubunun inkişaf yolundan, formalarından, romantik üslubun əsas xüsusiyyətlərindən, avanqard üslubun incəliyindən və müasir dəbdə bu üslubların rolundan bəhs edilib.

Dissertasiyanın « Avanqard üslubunun müasir dəbə təsiri »-ndən bəhs edən üçüncü fəsildə Avanqard üslubunun ilk növlərindən bu indiki dövrümüzədək dəyişməsi barəsində məlumatlar verilib. Fəsildə avanqard üslubunun xüsusiyyətləri, Digər oxşar üslubların fəaliyyəti həmçinin tanınmış tərtibatçı-dizaynerlərin ərsəyə gətirdiyi Avanqard üslublu geyimlərin analizi aparılır.

Dissertasiya işində nəticə və təkliflər bölməsində işin son yekunları analiz edilib

Влияние стиля авангард в формировании современной моды.

РЕЗЮМЕ

Со временем, чтобы определить истинную сущность понятия моды, необходимо раскрыть его теоретические и методологические показатели.

Поэтому исследования, посвященные изучению области Моды науки Дизайна, приобретают большое значение.

Настоящая диссертационная работа, написанная на тему «Влияние авангардного стиля в формировании современной моды», состоит из введения, трех глав (шесть подглав), результата и предложений, списка использованной литературы.

Вводная часть исследования дает информацию о структуре, сущности и других особенностях исследования.

Первая глава диссертации называется « Одежда, мода и стиль в современной культуре ». В этом разделе рассказывается о способах создания моды, этапах процесса создания и потребителях моды.

Вторая глава диссертации называется «Высокая мода эффект авангардного стиля». В этой главе рассматриваются стили, созданные в современное время.

Здесь рассказывается о пути развития авангардного стиля, формах, основных чертах романтического стиля, тонкостях фольклорного стиля и роли этих стилей в современной моде.

В третьей главе диссертации под названием «Современный модный эффект авангардного стиля» упоминается, что первые разновидности авангардного стиля меняются и по сегодняшний день. В этой главе рассматриваются особенности авангардного стиля, функциональность микростилей и анализ одежды авангардного стиля, разработанных известными дизайнерами.

В разделе выводы и предложений диссертации проанализированы основные результаты работы.

“The influence of avant-garde style in the formation of modern fashion”

SUMMARY

Over the years, it is necessary to reveal its theoretical and methodological indications as it determines the true essence of fashion. Therefore, researches on the study of the fashion area of design science are of great importance.

This Dissertation work, written on the theme "Impact of the avant-garde style in the formation of modern fashion", is divided into three chapters (six semesters), results and suggestions, a list of used literature.

Introduction to the research is the structure, essence and other features of the research information.

The first chapter of the dissertation called "Clothing, fashion and style in modern culture" In this section the ways of fashion, the stages of the fashion creation process and fashion consumers are talked about.

The second chapter of the dissertation titled "High fashion effect of avant-garde style". Contemporary style styles in this chapter About. Here are talked about the way of Avangard style, the forms, the main features of the avangarde style, the subtlety of folklor style and the role of these styles in modern fashion.

The third chapter of the dissertation, "Modern fashion effects of avant-garde style" mentions that the first varieties of Avant-garde style change to this day. This chapter features the features of avant-garde style, the activities of the microchips and the analysis of Avangard style dresses designed by well-known designers.

Analysis of the main results of the work in the Dissertation, in the results and recommendations section has been submitted.

876 m qrup magistrantı Hacıbalazadə Xoşqədəm Rafail qızı «Müasir dəbin formalaşmasında avanqard üslubunun təsiri» adlı magistr dissertasiyasının

REFERATI

Mövzunun aktuallığı. Geyim cəmiyyətin maddi və mədəniyyətinin tərkibhissəsini özündə cəmləyir. Bir yandan insan əməyiylə bağlı olan müəyyən tələbatını ərsiyə gətirən maddi sərvətdir, başqa baxımdan isə insan görünüşünü estetik cəhətdən dəyişən, yeniləyən sənət nümunəsidir. Müasir dəbin inkişafı və bu yeniliklə əlaqəli olan moda keçmiş zaman, indiki zaman və gələcək zaman arasında bağlayıcı bağ rolu olmaqla yanaşı insanların maddi və mənəvi həyatının əsas hissələrindəndir.

Libasın önəmli vəzifəsi onu üzərində daşıyan adamın fiziki həmçinin mənəvi rahatlığı üçün şərait yaratmaq və həmin insanın gözəlliyini, cəlbediciliyini gücləndirmək və onun fərdiliyini nəzərəcəpdirəməkdən ibarətdir. Dizaynın nəzəri əsası libasların bədii layihələndirilməsindən ibarətdir. Müasir dövrdə olan libasların ərsiyə gəlməsi, ən fərqli sahələrin peşəkar mütəxəssislərinin çalışdığı mürəkkəb həmçinin çox mərhələli bir prosesdir. Başlıca növbədə, dəbdizaynerləri və ya rəssam-dizaynerlər yeni geyim modellərini yaradırlar. Belə libasların hazırlanma prosesini texnoloq-mühəndislər və konstruktorlar həyata keçirir.

Fərqli libas modellərinin hazırlanması üzərində işləyən dəbdizaynerləri həm də bir neçə formalıkeyfiyyətdə iştirak edirlər: "Onlar, həm nəqqaş həm rəssam-dizayner həm də öz fikirlərini materialda gerçəkləşdirməyi bacaran konstruktor, təzə estetikə ərsəyə gətirən tərtibatçı, özlərində inam doğurmağa yardım edən psixoloq və həmçinin, şəxslərə geyimlər vasitəsi ilə daxili keyfiyyətlərini başa salmağa, geyimlərin öz sahiblərinə hər dəfə fərqli sima təklif edən hətta bunlarla yanaşı geyimi daşıyan insana müəyyən mənada təzə davranıştərzi təklif edən rejissor"dur". Moda aləmində geyim üzrə araşdırılmış bütün üslubların zəmnən nə qədər yenilənmiş, inkişaf etmiş və dəyişilmiş olduğunu görürük. Moda sahəsi üzrə çalışmış

moda dizaynerlərinin avanqard üsluba gətirdikləri fərqli dizayn formaları günümüzdə də geyimlərə bəyənilərək geyimlərdə tətbiq edilir. Qeyd edə bilərik ki, dəbdə olan üslublar, yenilikləri uzun zaman ərzində olsa da insanlar tərəfindən sevilirək qəbul edilir. Moda fərqliliyi çox xoşlasa da, insanların bu yeniliyi qəbul etməsi biraz vaxt tələb edir. Orta yaşlı və yaşlı nəsilin nümaəndələri və orta nəsilin nomaəndələri ilə müqayisədə gənc nəsilin nümaəndələri fərqliliyi olduğu kimi mənimsəyir, bəyənir və özünküləşdirirlər.

Təcrübələr nəticəsində bəlli olur ki, istər səhnə geyimlərində, istər ziyafət geyimlərində, istərsə də müəyyən detallardan istifadə edilmiş avanqard üslublu geyimlərdə gündəlik həyatda avanqard üslublu geyimlərdən istifadə edilir. Bunun vacibəbəllərindən biri də ondan ibarətdir ki, bir sıra insanların fərqliliyi sevməsidir. Avanqard üslublu geyimdə insan özünü daha fərqli, dünyada tək fərqli varlıq kimi, diqqət mərkəzində hiss edir.

Tədqiqatın əsas məqsədi və vəzifələri. Dissertasiya işində araşdırılan məsələlər aşağıdakılardır.

1. Dəbin meydana gəlməsi yollarını və dəbin müəyyən zaman ərzində dəyişibformalaşmasını və ən əsası bütün dövrlərdə olan dəbdə ki, dəyişikliklər.
2. Geyimlərdə yeni forma və üslubların yaranması tarixi, dövrlərin müəyyənedilməsi və bu üslubların təhlili.
3. Dəb sferasında Avanqard üslubunun yerinin müəyyən edilməsi.
4. Üslubların psixoloji xüsusiyyətləri, avanqard üslublu geyimlərin dəbi.

Avanqard üslubunun moda aləminə daxil olması həmçinin avanqard üslubunun müasir moda aləminəndəki yerinin təhlili.

5. Müasir dəbin formalaşmasında Avanqard üslubun təsiri və müasir dizaynerlərin fəaliyyətində avanqard üslubun rolu.

Tədqiqatın elmi yeniliyi. Burada Avanqard üslublu geyimlərin tədqiqatları əsasında birinci dəfə olaraq ayrıca tədqiqat işində ardıcıl şəkildə öyrənilmiş, dəb üslublarını tədqiqata cəlb edilmişdir. Hazırkı dövrümüzdə dəbin inkişafda olduğu və

azadlıq əldə etdiyi müasir zamanda, geyimi üzərində daşıyanlar özlərini fərqli, diqqət mərkəzində hiss etdiklərinə görə avanqard üslublu geyimlərdən daha çox istifadə edirlər.

Tədqiqatın informasiya bazası və işlənməsi metodları. Ardıcıl şəkildə yanaşmaya, tarixən yaranmış və formalaşmış geyimlərin formlarında olan yeniliklərin üslubların tətbiqi və ən əsası dəyişikliklərin hansı səbəbdən olmasıdır. Həmçinin, fotofiksasiyaların, eləcə də Google, Yandex internet xidmələrinin vasitəsi ilə müəyyən edilmişdir.

Tədqiqatın predmeti və obyekt. Dissertasiyanın predmeti avanqard üslublu geyimlərin formalaşması, zəmanəmizə müasir dövrümüzdə gəlib çıxması yolları və ümumilikdə geyim sferasındakı rolu və yeridir. Eyni zamanda bu dissertasiya işində moda anlayış kimi təhlili və funksiyaların tədqiqi aparılmışdır.

İşin təcrübi əhəmiyyəti. Bu dissertasiyaya əsaslanaraq Avanqard üslublu geyimlərin nə qədər fərqli, göz oxşayan və dəblə ayaqlaşan olduğunu qeyd edə bilərik. Dissertasiya işində öz əksini tapmış, dəyişmiş formalarda dizayn nümunələrinin, geyim lekallarının tətbiqinə aid yenilikər həmçinin onlara uyğun olan təkliflər ölkəmizdə moda dizaynerlərin layihələrində və həmçinin moda evlərində də istifadə oluna bilər. Dissertasiya işinin əsas müddəaları həmçinin onda əldə edilən nəticələri Azərbaycan Dövlət İqtisad Universitetinin “Texnologiya və Dizayn” fakültəsinin diplom işi həmçinin kurs işi layihələrində də bununla yanaşı mühazirə mətnlərində istifadə oluna bilər.

Abrobasiya. Dissertasiya işi ilə əlaqədar aparılan tədqiqatlar və araşdırmalar ərzində indiyə qədər “Müasir dövürdə dəb fenomeni” və “Müasir dəbin formalaşmasında üslubların təsiri.” adlı ikitezis, nəşr olunmuşdur.

İşin strukturu. Müasir dəbin formalaşmasında avanqard üslubunun təsirimövsusunda yazdığım Dissertasiya işi giriş, 3 fəsil, 10 yarım fəsil, dissertasiya işinin ümumi həcmi 82 səhifədən ibarətdir, 13 şəkil, nəticə və təkliflər, ədəbiyyat iyahısından ibarətdir.

Dissertasiya işinin "Dəb sosial fenomen kimi" başlığı altında yazılan I fəslində dəbin ümumi bir anlayış kimi izahında və dəbə verilən təriflərdən həmçinin cəmiyyətdə dəbin üslublara bölünməsindən və dəbin tarixi və inkişaf mərhələsində bəhs edilir.

"Müasir geyimin yaranmasında təşəkkül tapmış aparıcı üslubların xüsusiyyətləri" başlığı altında yazılan 2-ci fəsilə isə müasir geyimlərdə öz əksini tapmış üslublar ətraflı öyrənilib və təhlili aparılıb. Bu fəsil üslubların insanların həyatındakı rolu, onların psixoloji və sosial vəziyyəti ümumi təhlil edilib.

"Avanqard üslublu geyimlərin analizi" yer ayırdığım 3-cü fəsil isə Avanqard üslublu geyimlərin günümüzdəki rolu. Müasir dövrdə bu üslubda olan geyimlərdən istifadəsi və müasir dəbin formalaşmasında avanqard üslubun təsirinin analizi olunub.

Nəticə və təkliflər hissəsində isə hazırkı dövrdə dəbdəki tədqiqatlarının vacibliyi vurğulanır. Günümüzdə müasir dəbin inkişafının necə, hansı işlərlə, hansı üslublara əsaslanaraq genişləndirilməsi, gücləndirilməsi və öyrənilməsi yönümlü tədqiqatlarla bağlı təkliflər irəli sürülür.